

۲۲۳ شان نزول :- ابن جرير جو قول آهي ته هي آيت، نازل ڪرڻ وارن قريشن جي حق ۾ نازل ٿي. انهن محبوب پاڪ صاحب لولاڪ سيد عالم صلي الله عليه وسلم جن کي چيو هو ته اي محمد (صلي الله تعاليٰ عليه وسلم) ! توهان اسان جي مُڪُن کي اڏايو. اسان انهن کان معلوم ڪريون ته توهان جيڪي فرمايو ٿا، سو حق آهي يا نه. ۽ اسان کي ملائڪه ڏيکاريو، جيڪي توهان جي رسول هجڻ جي شاهدي ڏين يا الله کي ۽ ملائڪن کي اسان جي سامهون آيو. ان جي جواب ۾ هي آيت ڪريمه نازل ٿي.

۲۲۴ اهي بد بخت آهن.

۲۲۵ ان جي جيڪا مشيت هوندي آهي، اهو ئي ٿيندو آهي، جيڪي ان جي علم ۾ نيڪ بخت آهن. اهي ايمان سان مشرف ٿين ٿا.

۲۲۶ ڏٺا ڄاڻن ته اهي ماڻهو اهي سڀ نشانين بلڪ ان کان زياده ڏسي به ايمان آڻڻ وارا آهن. (جمل ۽ مدارڪ)

۲۲۷ يعني اغوا ڪرڻ جي لاءِ وسوسي ۽ فريب هنن ڳالهين.

۲۲۸ پر الله تعاليٰ پنهنجي پانهن مان جنهن کي چاهيندو آهي، ان کي امتحان ۾ وجهندو آهي ته جيئن ان جي محنت تي مبرسان وڻ ظاهر ٿي وڃي ته اهو گهڻي ثواب حاصل ڪرڻ وارو آهي.

۲۲۹ الله انهن کي بدلتو ڏيندو ۽ خوار ڪندو ۽ توهان جي مدد فرمائيندو.

۲۳۰ هٿرادو ڳالھ.

۲۳۱ يعني قرآن شريف، جنهن ۾ امر ۽ نهی، واعدو ۽ وعيد، حق ۽ باطل جو فيصلو، منهنجي سچائيءَ جي شاهدي ۽ توهان جي بهتان جو بيان آهي.

شان نزول :- حضور پُر نور محبوب سرور، ڪونين صلي الله عليه وآله وسلم جن کي مُشرڪ چوندا هئا ته توهان اسان جي ۽ پنهنجي وچ ۾ هڪ حڪم مقرر ڪريو. انهن جي جواب ۾ هي آيت نازل ٿي.

۲۳۲ چوڻ انهن وٽ ان جا دليل آهن.

۲۳۳ نه ڪوان جي قضا جي تبديل ڪرڻ وارو آهي نه حڪم جي رد ڪرڻ وارو. نه ان جو واعدو خلاف ٿي سگهي ٿو.

ڪن مفسرن فرمايو ته جڏهن ڪلام پورو هجي ته پوءِ اهو

وَلَوْ أَنَّا نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰ آلِهِمُ الْمَلِڪَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتِى وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ

۽ جيڪڏهن اسان انهن جي طرف ملائڪه لاهي ها ۽ ۲۲۳ ۽ ۲۲۴ ۽ ۲۲۵ ۽ ۲۲۶ ۽ ۲۲۷ ۽ ۲۲۸ ۽ ۲۲۹ ۽ ۲۳۰ ۽ ۲۳۱ ۽ ۲۳۲ ۽ ۲۳۳ ۽ ۲۳۴ ۽ ۲۳۵ ۽ ۲۳۶ ۽ ۲۳۷ ۽ ۲۳۸ ۽ ۲۳۹ ۽ ۲۴۰ ۽ ۲۴۱ ۽ ۲۴۲ ۽ ۲۴۳ ۽ ۲۴۴ ۽ ۲۴۵ ۽ ۲۴۶ ۽ ۲۴۷ ۽ ۲۴۸ ۽ ۲۴۹ ۽ ۲۵۰ ۽ ۲۵۱ ۽ ۲۵۲ ۽ ۲۵۳ ۽ ۲۵۴ ۽ ۲۵۵ ۽ ۲۵۶ ۽ ۲۵۷ ۽ ۲۵۸ ۽ ۲۵۹ ۽ ۲۶۰ ۽ ۲۶۱ ۽ ۲۶۲ ۽ ۲۶۳ ۽ ۲۶۴ ۽ ۲۶۵ ۽ ۲۶۶ ۽ ۲۶۷ ۽ ۲۶۸ ۽ ۲۶۹ ۽ ۲۷۰ ۽ ۲۷۱ ۽ ۲۷۲ ۽ ۲۷۳ ۽ ۲۷۴ ۽ ۲۷۵ ۽ ۲۷۶ ۽ ۲۷۷ ۽ ۲۷۸ ۽ ۲۷۹ ۽ ۲۸۰ ۽ ۲۸۱ ۽ ۲۸۲ ۽ ۲۸۳ ۽ ۲۸۴ ۽ ۲۸۵ ۽ ۲۸۶ ۽ ۲۸۷ ۽ ۲۸۸ ۽ ۲۸۹ ۽ ۲۹۰ ۽ ۲۹۱ ۽ ۲۹۲ ۽ ۲۹۳ ۽ ۲۹۴ ۽ ۲۹۵ ۽ ۲۹۶ ۽ ۲۹۷ ۽ ۲۹۸ ۽ ۲۹۹ ۽ ۳۰۰ ۽ ۳۰۱ ۽ ۳۰۲ ۽ ۳۰۳ ۽ ۳۰۴ ۽ ۳۰۵ ۽ ۳۰۶ ۽ ۳۰۷ ۽ ۳۰۸ ۽ ۳۰۹ ۽ ۳۱۰ ۽ ۳۱۱ ۽ ۳۱۲ ۽ ۳۱۳ ۽ ۳۱۴ ۽ ۳۱۵ ۽ ۳۱۶ ۽ ۳۱۷ ۽ ۳۱۸ ۽ ۳۱۹ ۽ ۳۲۰ ۽ ۳۲۱ ۽ ۳۲۲ ۽ ۳۲۳ ۽ ۳۲۴ ۽ ۳۲۵ ۽ ۳۲۶ ۽ ۳۲۷ ۽ ۳۲۸ ۽ ۳۲۹ ۽ ۳۳۰ ۽ ۳۳۱ ۽ ۳۳۲ ۽ ۳۳۳ ۽ ۳۳۴ ۽ ۳۳۵ ۽ ۳۳۶ ۽ ۳۳۷ ۽ ۳۳۸ ۽ ۳۳۹ ۽ ۳۴۰ ۽ ۳۴۱ ۽ ۳۴۲ ۽ ۳۴۳ ۽ ۳۴۴ ۽ ۳۴۵ ۽ ۳۴۶ ۽ ۳۴۷ ۽ ۳۴۸ ۽ ۳۴۹ ۽ ۳۵۰ ۽ ۳۵۱ ۽ ۳۵۲ ۽ ۳۵۳ ۽ ۳۵۴ ۽ ۳۵۵ ۽ ۳۵۶ ۽ ۳۵۷ ۽ ۳۵۸ ۽ ۳۵۹ ۽ ۳۶۰ ۽ ۳۶۱ ۽ ۳۶۲ ۽ ۳۶۳ ۽ ۳۶۴ ۽ ۳۶۵ ۽ ۳۶۶ ۽ ۳۶۷ ۽ ۳۶۸ ۽ ۳۶۹ ۽ ۳۷۰ ۽ ۳۷۱ ۽ ۳۷۲ ۽ ۳۷۳ ۽ ۳۷۴ ۽ ۳۷۵ ۽ ۳۷۶ ۽ ۳۷۷ ۽ ۳۷۸ ۽ ۳۷۹ ۽ ۳۸۰ ۽ ۳۸۱ ۽ ۳۸۲ ۽ ۳۸۳ ۽ ۳۸۴ ۽ ۳۸۵ ۽ ۳۸۶ ۽ ۳۸۷ ۽ ۳۸۸ ۽ ۳۸۹ ۽ ۳۹۰ ۽ ۳۹۱ ۽ ۳۹۲ ۽ ۳۹۳ ۽ ۳۹۴ ۽ ۳۹۵ ۽ ۳۹۶ ۽ ۳۹۷ ۽ ۳۹۸ ۽ ۳۹۹ ۽ ۴۰۰ ۽ ۴۰۱ ۽ ۴۰۲ ۽ ۴۰۳ ۽ ۴۰۴ ۽ ۴۰۵ ۽ ۴۰۶ ۽ ۴۰۷ ۽ ۴۰۸ ۽ ۴۰۹ ۽ ۴۱۰ ۽ ۴۱۱ ۽ ۴۱۲ ۽ ۴۱۳ ۽ ۴۱۴ ۽ ۴۱۵ ۽ ۴۱۶ ۽ ۴۱۷ ۽ ۴۱۸ ۽ ۴۱۹ ۽ ۴۲۰ ۽ ۴۲۱ ۽ ۴۲۲ ۽ ۴۲۳ ۽ ۴۲۴ ۽ ۴۲۵ ۽ ۴۲۶ ۽ ۴۲۷ ۽ ۴۲۸ ۽ ۴۲۹ ۽ ۴۳۰ ۽ ۴۳۱ ۽ ۴۳۲ ۽ ۴۳۳ ۽ ۴۳۴ ۽ ۴۳۵ ۽ ۴۳۶ ۽ ۴۳۷ ۽ ۴۳۸ ۽ ۴۳۹ ۽ ۴۴۰ ۽ ۴۴۱ ۽ ۴۴۲ ۽ ۴۴۳ ۽ ۴۴۴ ۽ ۴۴۵ ۽ ۴۴۶ ۽ ۴۴۷ ۽ ۴۴۸ ۽ ۴۴۹ ۽ ۴۵۰ ۽ ۴۵۱ ۽ ۴۵۲ ۽ ۴۵۳ ۽ ۴۵۴ ۽ ۴۵۵ ۽ ۴۵۶ ۽ ۴۵۷ ۽ ۴۵۸ ۽ ۴۵۹ ۽ ۴۶۰ ۽ ۴۶۱ ۽ ۴۶۲ ۽ ۴۶۳ ۽ ۴۶۴ ۽ ۴۶۵ ۽ ۴۶۶ ۽ ۴۶۷ ۽ ۴۶۸ ۽ ۴۶۹ ۽ ۴۷۰ ۽ ۴۷۱ ۽ ۴۷۲ ۽ ۴۷۳ ۽ ۴۷۴ ۽ ۴۷۵ ۽ ۴۷۶ ۽ ۴۷۷ ۽ ۴۷۸ ۽ ۴۷۹ ۽ ۴۸۰ ۽ ۴۸۱ ۽ ۴۸۲ ۽ ۴۸۳ ۽ ۴۸۴ ۽ ۴۸۵ ۽ ۴۸۶ ۽ ۴۸۷ ۽ ۴۸۸ ۽ ۴۸۹ ۽ ۴۹۰ ۽ ۴۹۱ ۽ ۴۹۲ ۽ ۴۹۳ ۽ ۴۹۴ ۽ ۴۹۵ ۽ ۴۹۶ ۽ ۴۹۷ ۽ ۴۹۸ ۽ ۴۹۹ ۽ ۵۰۰ ۽ ۵۰۱ ۽ ۵۰۲ ۽ ۵۰۳ ۽ ۵۰۴ ۽ ۵۰۵ ۽ ۵۰۶ ۽ ۵۰۷ ۽ ۵۰۸ ۽ ۵۰۹ ۽ ۵۱۰ ۽ ۵۱۱ ۽ ۵۱۲ ۽ ۵۱۳ ۽ ۵۱۴ ۽ ۵۱۵ ۽ ۵۱۶ ۽ ۵۱۷ ۽ ۵۱۸ ۽ ۵۱۹ ۽ ۵۲۰ ۽ ۵۲۱ ۽ ۵۲۲ ۽ ۵۲۳ ۽ ۵۲۴ ۽ ۵۲۵ ۽ ۵۲۶ ۽ ۵۲۷ ۽ ۵۲۸ ۽ ۵۲۹ ۽ ۵۳۰ ۽ ۵۳۱ ۽ ۵۳۲ ۽ ۵۳۳ ۽ ۵۳۴ ۽ ۵۳۵ ۽ ۵۳۶ ۽ ۵۳۷ ۽ ۵۳۸ ۽ ۵۳۹ ۽ ۵۴۰ ۽ ۵۴۱ ۽ ۵۴۲ ۽ ۵۴۳ ۽ ۵۴۴ ۽ ۵۴۵ ۽ ۵۴۶ ۽ ۵۴۷ ۽ ۵۴۸ ۽ ۵۴۹ ۽ ۵۵۰ ۽ ۵۵۱ ۽ ۵۵۲ ۽ ۵۵۳ ۽ ۵۵۴ ۽ ۵۵۵ ۽ ۵۵۶ ۽ ۵۵۷ ۽ ۵۵۸ ۽ ۵۵۹ ۽ ۵۶۰ ۽ ۵۶۱ ۽ ۵۶۲ ۽ ۵۶۳ ۽ ۵۶۴ ۽ ۵۶۵ ۽ ۵۶۶ ۽ ۵۶۷ ۽ ۵۶۸ ۽ ۵۶۹ ۽ ۵۷۰ ۽ ۵۷۱ ۽ ۵۷۲ ۽ ۵۷۳ ۽ ۵۷۴ ۽ ۵۷۵ ۽ ۵۷۶ ۽ ۵۷۷ ۽ ۵۷۸ ۽ ۵۷۹ ۽ ۵۸۰ ۽ ۵۸۱ ۽ ۵۸۲ ۽ ۵۸۳ ۽ ۵۸۴ ۽ ۵۸۵ ۽ ۵۸۶ ۽ ۵۸۷ ۽ ۵۸۸ ۽ ۵۸۹ ۽ ۵۹۰ ۽ ۵۹۱ ۽ ۵۹۲ ۽ ۵۹۳ ۽ ۵۹۴ ۽ ۵۹۵ ۽ ۵۹۶ ۽ ۵۹۷ ۽ ۵۹۸ ۽ ۵۹۹ ۽ ۶۰۰ ۽ ۶۰۱ ۽ ۶۰۲ ۽ ۶۰۳ ۽ ۶۰۴ ۽ ۶۰۵ ۽ ۶۰۶ ۽ ۶۰۷ ۽ ۶۰۸ ۽ ۶۰۹ ۽ ۶۱۰ ۽ ۶۱۱ ۽ ۶۱۲ ۽ ۶۱۳ ۽ ۶۱۴ ۽ ۶۱۵ ۽ ۶۱۶ ۽ ۶۱۷ ۽ ۶۱۸ ۽ ۶۱۹ ۽ ۶۲۰ ۽ ۶۲۱ ۽ ۶۲۲ ۽ ۶۲۳ ۽ ۶۲۴ ۽ ۶۲۵ ۽ ۶۲۶ ۽ ۶۲۷ ۽ ۶۲۸ ۽ ۶۲۹ ۽ ۶۳۰ ۽ ۶۳۱ ۽ ۶۳۲ ۽ ۶۳۳ ۽ ۶۳۴ ۽ ۶۳۵ ۽ ۶۳۶ ۽ ۶۳۷ ۽ ۶۳۸ ۽ ۶۳۹ ۽ ۶۴۰ ۽ ۶۴۱ ۽ ۶۴۲ ۽ ۶۴۳ ۽ ۶۴۴ ۽ ۶۴۵ ۽ ۶۴۶ ۽ ۶۴۷ ۽ ۶۴۸ ۽ ۶۴۹ ۽ ۶۵۰ ۽ ۶۵۱ ۽ ۶۵۲ ۽ ۶۵۳ ۽ ۶۵۴ ۽ ۶۵۵ ۽ ۶۵۶ ۽ ۶۵۷ ۽ ۶۵۸ ۽ ۶۵۹ ۽ ۶۶۰ ۽ ۶۶۱ ۽ ۶۶۲ ۽ ۶۶۳ ۽ ۶۶۴ ۽ ۶۶۵ ۽ ۶۶۶ ۽ ۶۶۷ ۽ ۶۶۸ ۽ ۶۶۹ ۽ ۶۷۰ ۽ ۶۷۱ ۽ ۶۷۲ ۽ ۶۷۳ ۽ ۶۷۴ ۽ ۶۷۵ ۽ ۶۷۶ ۽ ۶۷۷ ۽ ۶۷۸ ۽ ۶۷۹ ۽ ۶۸۰ ۽ ۶۸۱ ۽ ۶۸۲ ۽ ۶۸۳ ۽ ۶۸۴ ۽ ۶۸۵ ۽ ۶۸۶ ۽ ۶۸۷ ۽ ۶۸۸ ۽ ۶۸۹ ۽ ۶۹۰ ۽ ۶۹۱ ۽ ۶۹۲ ۽ ۶۹۳ ۽ ۶۹۴ ۽ ۶۹۵ ۽ ۶۹۶ ۽ ۶۹۷ ۽ ۶۹۸ ۽ ۶۹۹ ۽ ۷۰۰ ۽ ۷۰۱ ۽ ۷۰۲ ۽ ۷۰۳ ۽ ۷۰۴ ۽ ۷۰۵ ۽ ۷۰۶ ۽ ۷۰۷ ۽ ۷۰۸ ۽ ۷۰۹ ۽ ۷۱۰ ۽ ۷۱۱ ۽ ۷۱۲ ۽ ۷۱۳ ۽ ۷۱۴ ۽ ۷۱۵ ۽ ۷۱۶ ۽ ۷۱۷ ۽ ۷۱۸ ۽ ۷۱۹ ۽ ۷۲۰ ۽ ۷۲۱ ۽ ۷۲۲ ۽ ۷۲۳ ۽ ۷۲۴ ۽ ۷۲۵ ۽ ۷۲۶ ۽ ۷۲۷ ۽ ۷۲۸ ۽ ۷۲۹ ۽ ۷۳۰ ۽ ۷۳۱ ۽ ۷۳۲ ۽ ۷۳۳ ۽ ۷۳۴ ۽ ۷۳۵ ۽ ۷۳۶ ۽ ۷۳۷ ۽ ۷۳۸ ۽ ۷۳۹ ۽ ۷۴۰ ۽ ۷۴۱ ۽ ۷۴۲ ۽ ۷۴۳ ۽ ۷۴۴ ۽ ۷۴۵ ۽ ۷۴۶ ۽ ۷۴۷ ۽ ۷۴۸ ۽ ۷۴۹ ۽ ۷۵۰ ۽ ۷۵۱ ۽ ۷۵۲ ۽ ۷۵۳ ۽ ۷۵۴ ۽ ۷۵۵ ۽ ۷۵۶ ۽ ۷۵۷ ۽ ۷۵۸ ۽ ۷۵۹ ۽ ۷۶۰ ۽ ۷۶۱ ۽ ۷۶۲ ۽ ۷۶۳ ۽ ۷۶۴ ۽ ۷۶۵ ۽ ۷۶۶ ۽ ۷۶۷ ۽ ۷۶۸ ۽ ۷۶۹ ۽ ۷۷۰ ۽ ۷۷۱ ۽ ۷۷۲ ۽ ۷۷۳ ۽ ۷۷۴ ۽ ۷۷۵ ۽ ۷۷۶ ۽ ۷۷۷ ۽ ۷۷۸ ۽ ۷۷۹ ۽ ۷۸۰ ۽ ۷۸۱ ۽ ۷۸۲ ۽ ۷۸۳ ۽ ۷۸۴ ۽ ۷۸۵ ۽ ۷۸۶ ۽ ۷۸۷ ۽ ۷۸۸ ۽ ۷۸۹ ۽ ۷۹۰ ۽ ۷۹۱ ۽ ۷۹۲ ۽ ۷۹۳ ۽ ۷۹۴ ۽ ۷۹۵ ۽ ۷۹۶ ۽ ۷۹۷ ۽ ۷۹۸ ۽ ۷۹۹ ۽ ۸۰۰ ۽ ۸۰۱ ۽ ۸۰۲ ۽ ۸۰۳ ۽ ۸۰۴ ۽ ۸۰۵ ۽ ۸۰۶ ۽ ۸۰۷ ۽ ۸۰۸ ۽ ۸۰۹ ۽ ۸۱۰ ۽ ۸۱۱ ۽ ۸۱۲ ۽ ۸۱۳ ۽ ۸۱۴ ۽ ۸۱۵ ۽ ۸۱۶ ۽ ۸۱۷ ۽ ۸۱۸ ۽ ۸۱۹ ۽ ۸۲۰ ۽ ۸۲۱ ۽ ۸۲۲ ۽ ۸۲۳ ۽ ۸۲۴ ۽ ۸۲۵ ۽ ۸۲۶ ۽ ۸۲۷ ۽ ۸۲۸ ۽ ۸۲۹ ۽ ۸۳۰ ۽ ۸۳۱ ۽ ۸۳۲ ۽ ۸۳۳ ۽ ۸۳۴ ۽ ۸۳۵ ۽ ۸۳۶ ۽ ۸۳۷ ۽ ۸۳۸ ۽ ۸۳۹ ۽ ۸۴۰ ۽ ۸۴۱ ۽ ۸۴۲ ۽ ۸۴۳ ۽ ۸۴۴ ۽ ۸۴۵ ۽ ۸۴۶ ۽ ۸۴۷ ۽ ۸۴۸ ۽ ۸۴۹ ۽ ۸۵۰ ۽ ۸۵۱ ۽ ۸۵۲ ۽ ۸۵۳ ۽ ۸۵۴ ۽ ۸۵۵ ۽ ۸۵۶ ۽ ۸۵۷ ۽ ۸۵۸ ۽ ۸۵۹ ۽ ۸۶۰ ۽ ۸۶۱ ۽ ۸۶۲ ۽ ۸۶۳ ۽ ۸۶۴ ۽ ۸۶۵ ۽ ۸۶۶ ۽ ۸۶۷ ۽ ۸۶۸ ۽ ۸۶۹ ۽ ۸۷۰ ۽ ۸۷۱ ۽ ۸۷۲ ۽ ۸۷۳ ۽ ۸۷۴ ۽ ۸۷۵ ۽ ۸۷۶ ۽ ۸۷۷ ۽ ۸۷۸ ۽ ۸۷۹ ۽ ۸۸۰ ۽ ۸۸۱ ۽ ۸۸۲ ۽ ۸۸۳ ۽ ۸۸۴ ۽ ۸۸۵ ۽ ۸۸۶ ۽ ۸۸۷ ۽ ۸۸۸ ۽ ۸۸۹ ۽ ۸۹۰ ۽ ۸۹۱ ۽ ۸۹۲ ۽ ۸۹۳ ۽ ۸۹۴ ۽ ۸۹۵ ۽ ۸۹۶ ۽ ۸۹۷ ۽ ۸۹۸ ۽ ۸۹۹ ۽ ۹۰۰ ۽ ۹۰۱ ۽ ۹۰۲ ۽ ۹۰۳ ۽ ۹۰۴ ۽ ۹۰۵ ۽ ۹۰۶ ۽ ۹۰۷ ۽ ۹۰۸ ۽ ۹۰۹ ۽ ۹۱۰ ۽ ۹۱۱ ۽ ۹۱۲ ۽ ۹۱۳ ۽ ۹۱۴ ۽ ۹۱۵ ۽ ۹۱۶ ۽ ۹۱۷ ۽ ۹۱۸ ۽ ۹۱۹ ۽ ۹۲۰ ۽ ۹۲۱ ۽ ۹۲۲ ۽ ۹۲۳ ۽ ۹۲۴ ۽ ۹۲۵ ۽ ۹۲۶ ۽ ۹۲۷ ۽ ۹۲۸ ۽ ۹۲۹ ۽ ۹۳۰ ۽ ۹۳۱ ۽ ۹۳۲ ۽ ۹۳۳ ۽ ۹۳۴ ۽ ۹۳۵ ۽ ۹۳۶ ۽ ۹۳۷ ۽ ۹۳۸ ۽ ۹۳۹ ۽ ۹۴۰ ۽ ۹۴۱ ۽ ۹۴۲ ۽ ۹۴۳ ۽ ۹۴۴ ۽ ۹۴۵ ۽ ۹۴۶ ۽ ۹۴۷ ۽ ۹۴۸ ۽ ۹۴۹ ۽ ۹۵۰ ۽ ۹۵۱ ۽ ۹۵۲ ۽ ۹۵۳ ۽ ۹۵۴ ۽ ۹۵۵ ۽ ۹۵۶ ۽ ۹۵۷ ۽ ۹۵۸ ۽ ۹۵۹ ۽ ۹۶۰ ۽ ۹۶۱ ۽ ۹۶۲ ۽ ۹۶۳ ۽ ۹۶۴ ۽ ۹۶۵ ۽ ۹۶۶ ۽ ۹۶۷ ۽ ۹۶۸ ۽ ۹۶۹ ۽ ۹۷۰ ۽ ۹۷۱ ۽ ۹۷۲ ۽ ۹۷۳ ۽ ۹۷۴ ۽ ۹۷۵ ۽ ۹۷۶ ۽ ۹۷۷ ۽ ۹۷۸ ۽ ۹۷۹ ۽ ۹۸۰ ۽ ۹۸۱ ۽ ۹۸۲ ۽ ۹۸۳ ۽ ۹۸۴ ۽ ۹۸۵ ۽ ۹۸۶ ۽ ۹۸۷ ۽ ۹۸۸ ۽ ۹۸۹ ۽ ۹۹۰ ۽ ۹۹۱ ۽ ۹۹۲ ۽ ۹۹۳ ۽ ۹۹۴ ۽ ۹۹۵ ۽ ۹۹۶ ۽ ۹۹۷ ۽ ۹۹۸ ۽ ۹۹۹ ۽ ۱۰۰۰ ۽ ۱۰۰۱ ۽ ۱۰۰۲ ۽ ۱۰۰۳ ۽ ۱۰۰۴ ۽ ۱۰۰۵ ۽ ۱۰۰۶ ۽ ۱۰۰۷ ۽ ۱۰۰۸ ۽ ۱۰۰۹ ۽ ۱۰۱۰ ۽ ۱۰۱۱ ۽ ۱۰۱۲ ۽ ۱۰۱۳ ۽ ۱۰۱۴ ۽ ۱۰۱۵ ۽ ۱۰۱۶ ۽ ۱۰۱۷ ۽ ۱۰۱۸ ۽ ۱۰۱۹ ۽ ۱۰۲۰ ۽ ۱۰۲۱ ۽ ۱۰۲۲ ۽ ۱۰۲۳ ۽ ۱۰۲۴ ۽ ۱۰۲۵ ۽ ۱۰۲۶ ۽ ۱۰۲۷ ۽ ۱۰۲۸ ۽ ۱۰۲۹ ۽ ۱۰۳۰ ۽ ۱۰۳۱ ۽ ۱۰۳۲ ۽ ۱۰۳۳ ۽ ۱۰۳۴ ۽ ۱۰۳۵ ۽ ۱۰۳۶ ۽ ۱۰۳۷ ۽ ۱۰۳۸ ۽ ۱۰۳۹ ۽ ۱۰۴۰ ۽ ۱۰۴۱ ۽ ۱۰۴۲ ۽ ۱۰۴۳ ۽ ۱۰۴۴ ۽ ۱۰۴۵ ۽ ۱۰۴۶ ۽ ۱۰۴۷ ۽ ۱۰۴۸ ۽ ۱۰۴۹ ۽ ۱۰۵۰ ۽ ۱۰۵۱ ۽ ۱۰۵۲ ۽ ۱۰۵۳ ۽ ۱۰۵۴ ۽ ۱۰۵۵ ۽ ۱۰۵۶ ۽ ۱۰۵۷ ۽ ۱۰۵۸ ۽ ۱۰۵۹ ۽ ۱۰۶۰ ۽ ۱۰۶۱ ۽ ۱۰۶۲ ۽ ۱۰۶۳ ۽ ۱۰۶۴ ۽ ۱۰۶۵ ۽ ۱۰۶۶ ۽ ۱۰۶۷ ۽ ۱۰۶۸ ۽ ۱۰۶۹ ۽ ۱۰۷۰ ۽ ۱۰۷۱ ۽ ۱۰۷۲ ۽ ۱۰۷۳ ۽ ۱۰۷۴ ۽ ۱۰۷۵ ۽ ۱۰۷۶ ۽ ۱۰۷۷ ۽ ۱۰۷۸ ۽ ۱۰۷۹ ۽ ۱۰۸۰ ۽ ۱۰۸۱ ۽ ۱۰۸۲ ۽ ۱۰۸۳ ۽ ۱۰۸۴ ۽ ۱۰۸۵ ۽ ۱۰۸۶ ۽ ۱۰۸۷ ۽ ۱۰۸۸ ۽ ۱۰۸۹ ۽ ۱۰۹۰ ۽ ۱۰۹۱ ۽ ۱۰۹۲ ۽ ۱۰۹۳ ۽ ۱۰۹۴ ۽ ۱۰۹۵ ۽ ۱۰۹۶ ۽ ۱۰۹۷ ۽ ۱۰۹۸ ۽ ۱۰۹۹ ۽ ۱۱۰۰ ۽ ۱۱۰۱ ۽ ۱۱۰۲ ۽ ۱۱۰۳ ۽ ۱۱۰۴ ۽ ۱۱۰۵ ۽ ۱۱۰۶ ۽ ۱۱۰۷ ۽ ۱۱۰۸ ۽ ۱۱۰۹ ۽ ۱۱۱۰ ۽ ۱۱۱۱ ۽ ۱۱۱۲ ۽ ۱۱۱۳ ۽ ۱۱۱۴ ۽ ۱۱۱۵ ۽ ۱۱۱۶ ۽ ۱۱۱۷ ۽ ۱۱۱۸ ۽ ۱۱۱۹ ۽ ۱۱۲۰ ۽ ۱۱۲۱ ۽ ۱۱۲۲ ۽ ۱۱۲۳ ۽ ۱۱۲۴ ۽ ۱۱۲۵ ۽ ۱۱۲۶ ۽ ۱۱۲۷ ۽ ۱۱۲۸ ۽ ۱۱۲۹ ۽ ۱۱۳۰ ۽ ۱۱۳۱ ۽ ۱۱۳۲ ۽ ۱۱۳۳ ۽ ۱۱۳۴ ۽ ۱۱۳۵ ۽ ۱۱۳۶ ۽ ۱۱۳۷ ۽ ۱۱۳۸ ۽ ۱۱۳۹ ۽ ۱۱۴۰ ۽ ۱۱۴۱ ۽ ۱۱۴۲ ۽ ۱۱۴۳ ۽ ۱۱۴۴ ۽ ۱۱۴۵ ۽ ۱۱۴۶ ۽ ۱۱۴۷ ۽ ۱۱۴۸ ۽ ۱۱۴۹ ۽ ۱۱۵۰ ۽ ۱۱۵۱ ۽ ۱۱۵۲ ۽ ۱۱۵۳ ۽ ۱۱۵۴ ۽ ۱۱۵۵ ۽ ۱۱۵۶ ۽ ۱۱۵۷ ۽ ۱۱۵۸ ۽ ۱۱۵۹ ۽ ۱۱۶۰ ۽ ۱۱۶۱ ۽ ۱۱۶۲ ۽ ۱۱۶۳ ۽ ۱۱۶۴ ۽ ۱۱۶۵ ۽ ۱۱۶۶ ۽ ۱۱۶۷ ۽ ۱۱۶۸ ۽ ۱۱۶۹ ۽ ۱۱۷۰ ۽ ۱۱۷۱ ۽ ۱۱۷۲ ۽ ۱۱۷۳ ۽ ۱۱۷۴ ۽ ۱۱۷۵ ۽ ۱۱۷۶ ۽ ۱۱۷۷ ۽ ۱۱۷۸ ۽ ۱۱۷۹ ۽ ۱۱۸۰ ۽ ۱۱۸۱ ۽ ۱۱۸۲ ۽ ۱۱۸۳ ۽ ۱۱۸۴ ۽ ۱۱۸۵ ۽ ۱۱۸۶ ۽ ۱۱۸۷ ۽ ۱۱۸۸ ۽ ۱۱۸۹ ۽ ۱۱۹۰ ۽ ۱۱۹۱ ۽ ۱۱۹۲ ۽ ۱۱۹۳ ۽ ۱۱۹۴ ۽ ۱۱۹۵ ۽ ۱۱۹۶ ۽ ۱۱۹۷ ۽ ۱۱۹۸ ۽ ۱۱۹۹ ۽ ۱۲۰۰ ۽ ۱۲۰۱ ۽ ۱۲۰۲ ۽ ۱۲۰۳ ۽ ۱۲۰۴ ۽ ۱۲۰۵ ۽ ۱۲۰۶ ۽ ۱۲۰۷ ۽ ۱۲۰۸ ۽ ۱۲۰۹ ۽ ۱۲۱۰ ۽ ۱۲۱۱ ۽ ۱۲۱۲ ۽ ۱۲۱۳ ۽ ۱۲۱۴ ۽ ۱۲۱۵ ۽ ۱۲۱۶ ۽ ۱۲۱۷ ۽ ۱۲۱۸ ۽ ۱۲۱۹ ۽ ۱۲۲۰ ۽ ۱۲۲۱ ۽ ۱۲۲۲ ۽ ۱۲۲۳ ۽ ۱۲۲۴ ۽ ۱۲۲۵ ۽ ۱۲۲۶ ۽ ۱۲۲۷ ۽ ۱۲۲۸ ۽ ۱۲۲۹ ۽ ۱۲۳۰ ۽ ۱۲۳۱ ۽ ۱۲۳۲ ۽ ۱۲۳۳ ۽ ۱۲۳۴ ۽ ۱۲۳۵ ۽ ۱۲۳۶ ۽ ۱۲۳۷ ۽ ۱۲۳۸ ۽ ۱۲۳۹ ۽ ۱۲۴۰ ۽ ۱۲۴۱ ۽ ۱۲۴۲ ۽ ۱۲۴۳ ۽ ۱۲۴۴ ۽ ۱۲۴۵ ۽ ۱۲۴۶ ۽ ۱۲۴۷ ۽ ۱۲۴۸ ۽ ۱۲۴۹ ۽ ۱۲۵۰ ۽ ۱۲۵۱ ۽ ۱۲۵۲ ۽ ۱۲۵۳ ۽ ۱۲۵۴ ۽ ۱۲۵۵ ۽ ۱۲۵۶ ۽ ۱۲۵۷ ۽ ۱۲۵۸ ۽ ۱۲۵۹ ۽ ۱۲۶۰ ۽ ۱۲۶۱ ۽ ۱۲۶۲ ۽ ۱۲۶۳ ۽ ۱۲۶۴ ۽ ۱۲۶۵ ۽ ۱۲۶۶ ۽ ۱۲۶۷ ۽ ۱۲۶۸ ۽ ۱۲۶۹ ۽ ۱

۲۵۴ انھد کی پنیلا یو ۽ اغوا کیو.

يَمْعُشَرُ الْجِنَّ قَدْ اسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيُوهُمْ
ای جن ہی جماعت اے کہ ان تمام گھٹا مایہ نگہری و رونا و مایہ آئے انھن جادوست ماشہ عرض کنڈا

مِّنَ الْإِنسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا أَجَلَنَا
 اِي اناجا رب انانا هڪڙن ٻين کان فائدو ورتو ۽ ۱۷۵ ۽ اسان پنهنجي انهيءَ ۾ ڪي بهجي ڀاسي جيڪا اوائلا
 الذِي أَجَلْت لَنَا ط قَالَ النَّارُ مَثَلُكُمْ خُلْدِيْنَ فِيْهَا أَلَا مَّا
 لاءِ مقبرو ۾ ۱۷۶ ۽ فرمائيندو ٻاهه آهي توهان جو تڪاڻو هميشه ان ۾ هو ۽ مگر جنهن کي خدا گهمري
 شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۱۷۸ ۽ وَكَذَلِكَ نُؤَوِّيُ بَعْضَ
 اِي محبوسن بيشڪ تنهنجو حڪمت و ۱۷۷ ۽ اهوئي طرح اسان ظالمن مان هڪڙن کي ٻين کي
 الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۱۷۹ ۽ يَعْشُرُ الْحُجْنَ وَالْإِنْسِ أَلَمْ
 مسلط ڪندا آهن سندن ڪوتن ۱۷۸ ۽ اِي جنن ۽ انسانن جي جماعت! ڇا توهان وقت
 يَأْتِكُمْ رَسُولٌ مِّنْكُمْ يَفْقَهُونَ عَلَيْكُمْ أَلَيْتِي وَيُنذِرُوكُمْ لِقَاءَ
 توهان منجهان رسول ڏاڍا مڻا توهان تي منهنجون آيتون پڙهندي ۽ ڊيچاريندي هنن توهين جي ۱۷۹
 يَوْمَكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّتْهُمْ الْحَيَاةُ
 ڏسڻ کان ۱۸۰ ۽ چيندا اسان پنهنجي جان تي پاڻ شاهدي ڏني ۱۸۱ ۽ انهن کي دنيا جي زندگي
 الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ۱۸۲ ۽ ذَلِكَ
 ڏوڪرڻن ۽ پاڻ تي پاڻ شاهدي ڏيندا ته برابر هي ڪافرها ۱۸۲ ۽ اهو ان ڪري ۱۸۳
 أَنْ لَّمْ يَكُنْ لَّيْكَ مُهْلِكُ الْقَرْمِيْ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا غَفُلُونَ ۱۸۴
 ته تنهنجو ۱۸۳ ۽ ڳوٺن کي ۱۸۴ ۽ ظالم سان تباهه ڏٺو ڪري جو ان ڳوٺ ڄاماهو ۱۸۵ ۽ خبر هجن ۱۸۶
 وَلَئِنْ دَرَجَتْ مِّمَّا عَمَلُوا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ۱۸۷
 ۽ هر هڪ جي واسطي ۱۸۷ ۽ درجا آهن سندن عملن سبب ۽ تنهنجو رب انهن جي عملن کان بي خبر نه آهي
 وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ إِنْ يَشَاءْ يُدْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ
 ۽ اِي محبوسن تنهنجو ۱۸۸ ۽ بي نياز ۾ ۱۸۹ ۽ اِي انسانو اهر چاهي ته توهان کي ختم ڪري ۱۹۰ ۽ جنهن کي گهمري توهان
 بَعْدَكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا أَنشَأَكُم مِّنْ ذُرِّيَّةٍ قَوْمًا خَرِين ۱۹۱ ۽ إِنْ
 جي جاءِ تي آئي جيئن توهان کي ٻين جي اولاد مان پيدا ۱۹۰ ۽ فرمايائين ۱۹۱ ۽ بيشڪ جنهن جو
 مَا تُوْعِدُونَ لَا تِلْكَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ۱۹۲ ۽ قُلْ لِّقَوْمٍ أَعْمَلُوا
 توهان ۱۹۲ ۽ اهو ڪير وڃي ۱۹۳ ۽ ضرور اچڻو آهي ۽ توهان عاجز ڏاڪري سگهو ۱۹۴ ۽ توهان فرمايو اِي منهنجي قوم

منزل ۲

۲۵۵ ۽ هن طرح ته انسان انهن کان شهوتن ۽ گناهن ۾ مدد ورتي
 ۽ جنن انسانن کي پنهنجو تابعدار بنايو ۽ آخرڪار ان جو نتيجو ورتو
 ۲۵۶ ۽ وقت گذري ويو ۽ قيامت جو ڏينهن اچي ويو ۽ پرسورت رهي
 ويئي
 ۲۵۷ ۽ حضرت ابن عباس رضی اللہ تعالیٰ عنہما فرمايو ته هي استثنائي
 ان قوم جي طرف ورندي آهي ۽ جن جي نسبت علم الاهی ۾ آهي ته اهي
 اسلام آڻيندا ۽ محبوب نبي ڪريم صلی اللہ علیہ وسلم جن جي
 ۱۸۰ ۽ تصديق ڪندا ۽ جهنم کان ٻاهه ڪڍيا ويندا
 ۲۵۸ ۽ حضرت ابن عباس رضی اللہ تعالیٰ عنہما فرمايو ته الله تعالیٰ
 جڏهن ڪنهن قوم جي پلائي چاهيندو آهي ته چڱن کي انهن تي مسلط
 ڪندو آهي ۽ بُرائي چاهيندو آهي ته بُچڙن کي ان مان نسيجن ڪري
 ۱۸۱ ۽ جيڪا قوم ظالم هوندي آهي ان تي بادشاهه به ظالم مسلط ڪري
 ويندو آهي ۽ پوءِ جيڪي ان ظالم جي ظلم جي چيني کان چوڻ ڪارو
 گهمرن ته انهن کي گهمري ته پاڻ ظلم ڇڏي ڏين
 ۲۵۹ ۽ يعني قيامت جي ڏينهن
 ۲۶۰ ۽ الله جي عذاب جو خوف ڌيان ڏيا
 ۲۶۱ ۽ ڪافرن جن ۽ انسان اقرار ڪندا ته وقت رسول آيا ۽
 انهن زباني پيغام پهچايو ۽ ان ڏينهن جي پيش ايندڙ حالتن جو حق
 ڏياريو ۽ ليڪن ڪافرن انهن کي ڪوئي خبر نه هئي ۽ انهن تي ايمان نه آندو
 ڪافرن جواهر اقراران وقت هوندو جڏهن سندن عضوا ۽ جوارح
 سندن شرڪ ۽ ڪفر جي شاهدي ڏيندا
 ۲۶۲ ۽ قيامت جو ڏينهن تمام گهمرو ۽ ڏوڏيندو ۽ ان ۾ گهمرون
 مختلف حالتون پيش اينديون ۽ جڏهن ڪافرن مؤمنن جي انعام
 ۽ اڪرام ۽ عزت ۽ منزلت کي ڏسندا ته پنهنجي ڪفر ۽ شرڪ
 کان انڪاري ٿي ويندا ۽ هن خيال سان تشايد انڪار ڪري سان
 ڪجهه ٻڌي ۽ اهي چرندڙا ۽ الله ڏيکيا ۽ ڪٿا ۽ شرڪين
 يعني خدا جو قسم! اسين مشرڪ نه آهيون ۽ ان وقت انهن جي
 واسن تي مهرون هنيون وينديون ۽ سندن عضوا سندن ڪفر ۽
 شرڪ جي شاهدي ڏيندا ۽ انهيءَ جي نسبت هن آيت ۾ ارشاد
 تَبَيَّنَ وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ
 ۲۶۳ ۽ يعني رسولن جو موڪلائڻ

۲۶۴ ۽ انهن جي گناهن ۽ ۲۶۵ ۽ پر رسول موڪليا وڃن ٿا ۽ اهي انهن کي هدايتون فرمائن ٿا ۽ حجتون قائم ڪن ٿا ۽ ان هوندي به اهي سرڪشي ڪن ٿا ۽ تنهن ڪري
 هلاڪ ڪيا وڃن ٿا
 ۲۶۶ ۽ توڙي اهو ٻيڙو هجي يا نيڪ ۽ بُرائي ۽ نيڪي جي درجن ۾ انهن جي ئي مطابق ثواب ۽ عذاب ٿيندو
 ۲۶۷ ۽ يعني هلاڪ ڪري ڇڏي
 ۲۶۸ ۽ انهن جو جائنشين بڻايو
 ۲۶۹ ۽ اها شيءِ توڙي قيامت هجي يا مرڻ کان پوءِ اٿل يا حساب يا ثواب ۽ عذاب

२०१८

۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

منزل ۲

پوءِ حرمت جي انهن حڪمن کي الله تعاليٰ جي طرف منسوب ڪوڙم باطله خالص بھتان آهي. ۲۹۶۔ انهن جاهل مشرڪن کي، جيڪي حلال شين کي پنهنجي نفس جي خوش
جي ڪري حرام ڪن ٿا، ۲۹۷۔ هن ۾ تنبيه آهي ته حرمت شريعت جي طرف کان ثابت ٿيندي آهي، نه نفس جي سڌ کان. مسئلو:- پوءِ جنهن شيءِ جي حرمت شريعت ۾ وارد دهجي
ان کي ناجائز ۽ حرام چوڻ باطل آهي. حرمت جو ثبوت توڙي قرآني وحي سان هجي يا حديثي وحي سان هجي - اهوئي معتبر آهي. ۲۹۸۔ پوءِ جيڪورت ذ وهندو هجي، مثل
جگر ۽ تريءَ جي، سو حرام آهي. ۲۹۹۔ ضرورت آن تي انهن شين مان ڪنهن جي کاڌ تي مجبور ڪير. اهڙيءَ حالت ۾ مجبوراً ان ڪجهه کاڌو. مثال ان في ڪابه پڪتر نه
فرمائيندو. ۳۰۱۔ جيڪو اگر ڀون رکندو هجي اهو توڙي چور يا ويهجي يا پکي. ان ۾ اُٺ ۽ اُٺ پکي داخل آهن (مدارڪ). ڪن مفسرن جو قول آهي ته هتي اُٺ پکي به بدڪ
۽ اُٺ خاص طور تي مراد آهن. ۳۰۲۔ يهودي پنهنجي سرڪشيءَ جي سبب انهن شين کان محروم ڪيا ويا. انهيءَ ڪري اهي شين انهن تي حرام رهيون ۽ اسان جي شريعت
۾ اُٺ خاص طور تي مراد آهن. ۳۰۳۔ يهودي پنهنجي سرڪشيءَ جي سبب انهن شين کان محروم ڪيا ويا. انهيءَ ڪري اهي شين انهن تي حرام رهيون ۽ اسان جي شريعت
۾ اُٺ خاص طور تي مراد آهن. ۳۰۴۔ يهودي پنهنجي سرڪشيءَ جي سبب انهن شين کان محروم ڪيا ويا. انهيءَ ڪري اهي شين انهن تي حرام رهيون ۽ اسان جي شريعت
۾ اُٺ خاص طور تي مراد آهن. ۳۰۵۔ يهودي پنهنجي سرڪشيءَ جي سبب انهن شين کان محروم ڪيا ويا. انهيءَ ڪري اهي شين انهن تي حرام رهيون ۽ اسان جي شريعت

۳۰۶۔ اسان جيڪي ڪجهه ڪيو، سو سڀوءَ واللہ تعالیٰ جي مشیت سان ٿيو۔ اهو دليل آهي ان جو تہ اهو ان کان راضي آهي۔

۳۰۷۔ ۽ اهو باطل عذر ناهن جي ڪنهن ڪم ۾ ٻيو تہ چو تہ ڪنهن امر جو مشیت پر هجڻ اُن جي مرضي ۽ مامور هجڻ کي لازماً آهي مرضي ۱ها آهي جيڪا نين سڳورن جي واسطي سان ٻڌائي وئي ۽ ان جو حڪم فرمايو ويو۔

و ۳۰۸ غلط انکليون هلايوتتا.

۳۰۹۔ جو ان رسول موكليا، ڪتاب نازل فرمايا ۽ حق جي وات
واضح ڪري ڇڏي.

۳۱۰ جنهن کي توهان حرام قرار ڏيو ٿا ۽ چئو ٿا ته الله تعاليٰ ائين ڪري
ان جو حڪم ڏنو آهي. اها شاهدي هن لاءِ طلب ڪئي وڃي ته جيئن
ظاهر ٿي وڃي ته ڪا نون ريت ڪوبه شاهد ڏئي ٿي ۽ جيڪو اهي چون ٿا
سا انهن جي هٿن ۾ ڳوڙيل ٿي ڪلهه آهي.

۳۱۱ هن ۾ تنبيه آهي جيڪڏهن اها شاهدي واقع هجي پر ڪي،
 ٻه اها صرف تابعداري سٿ، ڪوڙ ۽ باطل جي ٿيندي.

۳۱۲ بُتَن کی معبود مین تاءِ شرک می گرفتار آھن۔

۵ و ۳۱۳ ان جو بیان ہی آھی.

۳۱۶ چوڌر توهان تي انهن جا گهڻا حق آهن. انهن توهان جي پالنا ڪئي. توهان سان شفقت ڪئي ۽ مهربانيءَ جو سلوڪ ڪيو. توهان جي هر خطري کان نظرو اري ڪئي. انهن جي حقن جو لحاظ ڏيڻ ۽ انهن سان سهڻو سلوڪ ڇڏي ڏيڻ حرام آهي.

۳۱۵ هن ۾ اولاد کي جيئري قبر ۾ ڀرڻ ۽ ماري ڇڏڻ جي حرمت بيان فرمائي ويئي. جنهن جو جاهدان ۾ دستور هو ته اهي گهڻو ڪري مفلسي جي انديشي کان اولاد کي هلاڪ ڪندا هئا. تن کي ٻڌايو ويو ته توهان جو انهن جو سڀني جي رزق ڏيڻ وارو الله آهي. پوءِ ترهان قتل جهڙي سخت نگاهه جو ڪم ڇوڻا ڪريو؟ ...

۳۱۶ چوڙو انسان جڏهن کليل ۽ ظاهر گناه کان بچي ۽ لڪل گناه کان پاسو نہ ڪري ٿو ۽ ان جو ظاهر گناه کان بچي بہ للهيت نہ آهي، ماڻهن جي ڏيکارڻ ۽ اُن جي گهٽ وڌ ڳالهائڻ کان بچڻ جي لاءِ آهي، اهو الله جي رضا ۽ ثواب جو حقدار آهي جيڪو ان جي خوف کان گناه جڌي ٿئي.

۳۱۶- اهي امور جن سان قتل مباح ٿئي ٿو، هي آهن: مُرتد ٿيڻ يا قصاص يا شادي شده جي زنا، بخاري ۽ مسلم جي حديث ۾ آهي ته سيد عالم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو ته جيڪو مسلمان لا اِلَهَ اِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَسُوْلُ اللهِ جي شاهدي ڏئي ٿو، ان جو خون حلال آهي. مگر انهن ٽن سبن مان ڪنهن هڪ سبب سان يا ته شادي هجڻ جي باوجود ان کان زنا سرزد ٿي هجي يا ان ڪنهن کي ناحق قتل ڪيو هجي ۽ ان جو قصاص ان تي ايندو هجي يا هو دين اسلام ڇڏي مُرتد ٿي ويو هجي.

مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمًا مِنْ شَيْءٍ ۚ كَذَلِكَ كَذَّبَ

مشرقی کریونہا نہ اسان جا ابا اڈاء نہ ئی اسان کاشی حرام نامیوہا ۳۶ اہری طرح انھن کان

الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّىٰ ذَاقُوا بَاسَنَا ۖ قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِّنْ

اگر تیرے بکٹھے ہیں، استانیہ، عذرا، حکیمان و تیرے تیرے فرمایا تو تیرے و تیرے کو علم

عَلَيْكُمْ فَمَنْ جَاهِلُكُمْ أَنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْصَمُونَ ﴿١٣٩﴾

تواند به این روش به دست آید که در این روش فقط یک

[illegible]

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ لَا يَمُوتُ وَلَا يَنَامُ وَلَا يَسْهُو وَلَا يَفْرَحُ وَلَا يَبْكُ وَلَا يَغْصِبُ وَلَا يَخْشَى وَلَا يَكْفُرُ وَلَا يُكَلِّمُ وَلَا يَتَذَكَّرُ وَلَا يَنْفَعُ وَلَا يَضُرُّ وَلَا يَدْعُو وَلَا يَسْتَعِينُ وَلَا يَرْجُوا وَلَا يَخْشَوْنَ وَلَا يَهْبِطُونَ وَلَا يَصْلِحُونَ وَلَا يَسْقُطُونَ وَلَا يَرْتَفِعُونَ وَلَا يَنْتَقِلُونَ وَلَا يَنْقَلِبُونَ وَلَا يَنْبَغِي لَهُمْ

(تڪڻ) کان ڪم وٺو. ڏٺو تڏهن فرمايو الله جي في حجت پري آهي وٺا جي هو چاهي هاڻي هي هدايت ڪري ها

هَامِ سَهْدًا ؕ كُمْ اَلْبَرِّ اِيْنَ يَسْهَدُوْنَ اِنَّ اَللّٰهَ عَزِيزٌ مُّقْتَدِرٌ

تو فرما آيو پنهنا شاهد جيڪي شاهدي ڏين ته الله ان کي حرام ٺاهيو آهي ۽

فَإِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدُوا لَهُمْ وَلَا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لِدِينِ الَّذِينَ لَدَىٰ بَا

پرو چيڪڙهن اهي شاهدي ڏين ۽ ۳۱ ٻه ڏند ڙتون انهن شاگرد شاهدي ڏن ڄاڻ ۽ انهن جي خواهش جي پٺيان ڏهل

بِالتَّكْوَانِ ۖ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُمْ يَرْتَابُونَ ﴿٥﴾

جيئي اناجون آيتون ڪريون سمجهن ۽ آخر تي ايمان ۽ تارڪن ۽ پنهنجي رب سان شريڪ ٿا ناهين ۽ ۱۳

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ

توہا فرما پر اصرار نہ توہان کی پڑھی بڈایان جیڪي تھاتي توہان جي ربحرام کيو هي^{۳۱۲} تڪن کي ان جو شريک نہاھيو

٩ ٨ ٧ ٦ ٥ ٤ ٣ ٢ ١

یا لو الدین احسانا ولا تفتوا اولادکم بین املری من
 ۴۴۰ء دیوبند حاکمی کے ۳۱۴ھ میں بھی اولاد کی قتل نہ کرے۔ سچائی جی سدا شایعہ توہان کی

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044

تَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاهُمْ ۖ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا

۞ اِنَّهُمْ لَمُورٍ رَٔى ذٰلِكَ اَسٰىنَ ۝ اَبٰى حٰیۤیَانِ بَیۤیَ وَجْهَهُ وَکَیۤوُجِیۤهَ ۝ اَلۤا مَالُ کَاسِرٍ ۝ ۞

بَطْنٌ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَٰلِكُمْ

لڪل هجي ۳۱۶ ۽ جنهن ساھجي الله عزت رکي آھي ان کي ناحق قتل نہ ڪريو ۽ ۳ توهان ئي اھو

منزل ۲

بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ

نهایت چڱي طريقي سان ۳۱۸ جيستائين اهو پنهنجي جواني کي پهچي ۽ ماپ ۽ تڪو، انصاف سان

بِالْقِسْطِ لَا تُكْرِفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدُوا

پوري طرح ڪريو اسان ڪنهن نفسي باري ۾ ڇوڻ مگر ان جي طاقت آهي ۽ جڏهن ڳالهائو ته انصاف جي ڳالهه ڪريو

لَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَيَعْلَمُ اللَّهُ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصَّيْكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ

جيڪڏهن توهان جي ڏاڏي يا ڀاءُ هجي ۽ الله جي عهدي ۽ عهد پاتريو توهان کي اهو تڪيد فرمايائين ته من توهان

تَذَكَّرُونَ وَإِنَّ هَذَا لَصِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا

نصيحتمند مڃو ۽ هي ته ۳۲۱ اها آهي منهنجي سڌي رات پوءِ توهان انهي تي هلو ۽ ٻين رستن سان

السَّبِيلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّيْكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ

دھلو ۳۲۲ جو توهان کي ان جي رات کان جدا ڪري ڇڏيندا توهان کي اهو حڪم فرمايائين ته من توهان کي پرھيزگاري

تَتَّقُونَ ثُمَّ اتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ

ملي ۰ پوءِ اسان موسي کي ڪتاب عطا فرمايو ۳۲۳ ڪامل احسان ڪرڻ خاطر ان تي جيڪو نڪو ڪار آهي

وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهَدَىٰ ذُرِّيَّتَهُ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُوْنَ زَيْدٌ

۽ هر شيء جي تفصيل ۽ هدايت ۽ رحمت ۳۲۴ من اهي پنهنجي رب سان ملڻ تي

يُؤْمِنُونَ وَهَذَا كِتَابُنَا أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ

ايمان آڻين ۳۲۵ هي ڪتاب ۽ اهو ڪتاب ۳۲۶ نازل ڪيو ويو توهان ان جي پيروي ڪريو ۽ پرھيزگاري ڪريو من توهان تي

تُرْحَمُونَ أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أُنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى طَائِفَتَيْنِ مِنْ

رحم ڪريو ۳۲۷ متان چئو ته ڪتاب اسان کان اڳ ٻين جماعتن تي لکيو ويو ۳۲۸

قَبْلِنَا وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَفْلِينَ ۚ أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا

۽ اسان کي ان جي پڙهڻ پڙهائڻ جي خبر ڪا ڪانه هجي ۳۲۹ يا چئو ته جيڪڏهن اسان تي ڪتاب

أُنْزِلَ عَلَيْنَا لَكُنَّا أَعْدَىٰ لِكُنَّا أَهْدَىٰ مِنْهُمْ ۖ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ

لهي ها ته اسان انهن کان زياده چڱي راه تي هجي ۳۳۰ پوءِ توهان وٽ توهان جي رب جو

مِّن رَّبِّكُمْ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً فَمَن أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَّبَ بِآيَاتِ

روشن دليل ۽ هدايت ۽ رحمت اچي ويئي ۳۳۱ پوءِ ان کان وڌيڪ ظالم ڪير ٿي سگهي ٿو ۽ الله جي آيتن کي ڪڙو

منزل ۲

۳۱۸ جنهن سان ان کي فائدو پهچي.

۳۱۹ ان وقت سندس مال کيس حوالي ڪريو.

۳۲۰ انهن پنهنجي آيتن ۾ جيڪو حڪم ڏنو.

۳۲۱ جيڪي اسلام جي خلاف هجن، يهوديت هجي يا نصرانيت يا ٻي ڪا به ملت.

۳۲۲ توريث.

۳۲۳ يعني بني اسرائيل.

۳۲۴ ۽ ٻيڻ حساب ۾ ثواب و عذاب ۽ ڊيڊار الاهي جي تصديق ڪن.

۳۲۵ يعني قرآن شريف جيڪو گهڻي خير، گهڻي نفعي ۽ گهڻي برڪت وارو آهي ۽ قيامت تائين رهندو ۽ غير قار، تبديلي ۽ نسخ کان محفوظ رهندو.

۳۲۶ يعني يهودين ۽ نصارن تي توريث ۽ انجيل.

۳۲۷ چيو ته اهو اسان جي پولي ۾ ئي ڏهيو ۽ اسان کي ڪنهن ان جي معنيٰ ٻڌائي. الله تعاليٰ قرآن ڪريم نازل فرمائي انهن جي ان عذر کي ختم ڪري ڇڏيو.

۳۲۸ ڪافرن جي هڪ جماعت چيو ته يهودين ۽ نصارن تي ڪتاب نازل ٿيا مگر اهي بدعقلي ۽ گرفتار ٿيا رهيا، انهن ڪتابن مان نفعو حاصل نه ڪيو.

اسان انهن وانگر گهٽ عقل وارا ۽ نادان نه آهيون.

اسان جا عقل صحيح آهن، اسان جو عقل ۽ ذهن ۽ سوچ سمجهه اهڙي آهي جو جيڪڏهن اسان تي ڪتاب لهي ها ته اسان صحيح رستي تي هجيون ها.

قرآن مجيد نازل فرمائي انهن جو اهو عذر به ختم ڪيو ويو، جيئن ته اڳتي ارشاد ٿئي ٿو. ۳۳۱ يعني هي قرآن پاڪ، جنهن ۾ واضح حجت، صاف بيان، هدايت ۽ رحمت آهي.

اللَّهُ وَصَدَفَ عَنْهَا سَاجِدِي الَّذِينَ يَصْدُقُونَ عَنْ آيَتِنَا

سمجھي انهن کان منهن موٽي، عنقریب اهي جيڪي اڻاڻي آيتن کان منهن ڦيرين ٿا، اسان انهن کي

سوءَ العذاب پسا ڳالڙا ڇڏيندو. هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ

وڌي عذاب جي سزا ڏينداسي انهن جي منهن ڦيرڻ جي سبب. ڇا اهي انتظار ڪن ۳۳۰ مگر هي ته اچن

تَأْتِيَهُمُ الْمَلَايِكَةُ أَوْ يَأْتِي رَبُّكَ أَوْ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ

انهن وقت ملائڪو ۳۳۱ يا توهان جي رب جو عذاب يا توهان جي رب جي ڇڏي نشاني اچي ۳۳۲ جنهن ڏينهن

يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ

توهان جي رب جي اها هڪ نشاني ايندي ته ڪنهن ساهي ايمان آڻڻ ڏاڍو ڏيندو جنهن ايمان ۾

أَمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا ۖ قُلْ

آندو هو. يا پنهنجي ايمان ۾ ڪو چڱو ڪم ڪيو هئائين ۳۳۳ توهان فرمايو

انظُرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ۝ إِنَّ الَّذِينَ قَرَأُوا دِيْنَهُمْ وَ

رستو ڏيکاريو ۳۳۴ اسان تڪيد ڪندو آهي ته انهن جي منهن ڦيرڻ ۾ ڇڏي اڃا رستو ڏيکاريو ۳۳۵ ڪيترن ئي

كَانُوا شَيْعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ ۖ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى

تي ويا ۳۳۵ اي محبوب توهان جو انهن سان ڪو واسطو آهي، انهن جو معاملو الله جي حوالي

اللَّهُ ثُمَّ يَنْبِئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ۝ مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ

آهي، پوءِ اهو انهن کي ٻڌائيندو جو ڪجهه اهي ڪندا هئا ۳۳۶ جنهن هڪ نيڪي ڪئي ته ان جي واسطي

فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا

ان جهڙيون ۳۳۷ ۽ جنهن برائي ڪئي ته ان کي بدلو ڏيندو مگر ان

مِثْلَهَا وَهُوَ لَا يَظْلَمُونَ ۝ قُلْ إِنِّي هَدَانِي رَبِّي إِلَى

برابر ۽ انهن تي ظلم ڏيندو. ٿو فرما ته بيشڪ مون کي پنهنجي رب سڌي

صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۖ دِينًا قَبِيلاً مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۚ وَمَا

واٽ ڏيکاري ۳۳۸ نيڪ دين ابراهيم جي ملت جيڪو مٺايل کان جدا هو ۽

كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۝ قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَ

مشرك ڏهو ۳۳۹. ٿو فرما بيشڪ منهنجي نماز ۽ منهنجي قربانيون ۽

منزل ۲

۳۳۰ جڏهن وحدانيت ۽ رسالت تي زبردست حجتون قائم ٿي

ويون ۽ ڪفري عقيدن ۽ گمراهي جو باطل هجڻ ظاهر ڪيو ويو

تہ پوءِ اڃا ايمان آڻڻ ۾ ڇو توقف آهي؟ ڪهڙو انتظار باقي آهي...

۳۳۱ سندن روحن قبض ڪرڻ جي لاءِ.

۳۳۲ قيامت جي نشانين مان جمهور مفسرن وٽ هن نشانيءَ

مان سچ جو اولهه کان اُڀرڻ مراد آهي.

ترمذي جي حديث ۾ به ائين ئي آيل آهي. بخاري ۾ مسلم

جي حديث ۾ آهي ته قيامت قائم ٿيندي جيستائين سچ اولهه کان

ن اُڀري ۽ جڏهن سچ اولهه کان اُڀرندو ۽ اُن کي ماڻهو سندا ته

سڀ ان وقت ايمان آڻيندا جڏهن ته اهو ايمان انهن کي نفعو ڏيندو

۳۳۳ يعني عبادت ڏڪي هئي، معنيٰ هي آهي ته نشاني اچڻ کان

اڳ جنهن ايمان ڏاندو، تنهن جو نشاني اچڻ کان پوءِ ايمان

قبول ٿي آهي. اهڙي طرح جيڪو نشاني کان اڳ توبه ڏڪري

نشاني کان پوءِ سندس توبه قبول ٿي آهي، مگر جيڪي ايمان وارا

پهرين نيڪ عمل ڪندا هوندا، تن جا عمل نشاني کان پوءِ به

قبول هوندا.

۳۳۴ انهن مان ڪنهن هڪ جو، يعني موت جي ملائڪن

جي اچڻ يا عذاب يا نشاني جي اچڻ جو.

۳۳۵ يهودين ۽ نصارن وانگر.

حديث شريف ۾ آهي ته يهودي ايڪهتر فرقائي ويا ۴۱

تن مان سڀ هڪ چوٽڪاري وارو آهي، باقي سڀ دوزخي آهن؛

۽ نصاري ٻاهتر فرقائي ويا، تن مان هڪ چوٽڪاري وارو،

باقي ٽوٽل دوزخي ۽ منهنجي امت به ٽيهتر فرقائي ويندي ۽

تن مان هڪ کان سواءِ سموري جاسورا دوزخي ٿيندا

۽ اهو هڪ سواد اعظم يعني وڏي جماعت آهي ۽ هڪ روايت

۾ آهي ته جيڪو منهنجي واٽ ۽ منهنجي صحابہ ڪرام جي واٽ

ٿي آهي.

۳۳۶ ۽ آخرت ۾ انهن کي پنهنجي ڪردار جو انجام معلوم

ٿي ويندو.

۳۳۷ يعني هڪ نيڪي ڪرڻ واري کي ڏهن نيڪين جي برابر

ملندي ۽ اها به حد ۽ انتها جي طريقي تي ڏني آهي بلڪ الله تعاليٰ

جنهن جي لاءِ جيترو چاهي، ان جي نيڪين کي وڌائي، هڪ جي عيوض ست سؤ ڪري يا بي حساب عطا فرمائي. اصل هي ته نيڪين جو رتاب صرف فضل آهي، اهو ئي

اهل سنت جو مذهب آهي ۽ بُرائي جي اوتري تي جزاءِ اهو عدل آهي. ۳۳۸ يعني دين اسلام، جيڪو الله تعاليٰ وٽ مقبول آهي. ۳۳۹ هن ۾ قرآن جي ڪافرن جو رد آهي

جيڪي گمان ڪندا هئا ته اهي ابراهيمي دين تي آهن. الله تعاليٰ فرمايو ته حضرت ابراهيم عليه السلام مشرڪ ۽ بُت پرست ڏهو، تنهن ڪري بُت پرستي ڪرڻ وارن مشرڪن

جي اها دعوى باطل آهي ته اهي ابراهيمي ملت ٿي آهن.

۳۴۲ اوليت ياد هن اعتبار سان آهي ۲ تنين سڳورن جو اسلام سندن امت تي مقدم هوندو آهي يا هن اعتبار سان ته حضور پير نور محبوب سيد عالم صلى الله عليه وسلم جن اول مخلوق آهن ته پوءِ ضرور اول المسلمين ٿيا.

۳۴۱ شارب نزول ۱- ڪافرن محبوب نبي ڪريم صلى الله عليه وسلم جن کي چيو هو ته توهان اسان جي دين جي طرف موٽي اچو ۽ اسان جي معبودن جي عبادت ڪريو. حضرت ابن عباس رضی اللہ تعالیٰ عنهما فرمايو ته وليد ابن مغيرة چونڊ وهوت منهنجو رستو اختيار ڪريو، ان پر جيڪڏهن ڪجهه گناه آهي ته اهو منهنجي ڪنڌ تي انهيءَ تي هيءَ آيت ڪريمه نازل ٿي ۽ ڪيڏا اورو ته اهو رستو باطل آهي، خدا شناس ڪهڙي طرح پسند ڪري سگهي ٿو ته الله تعالیٰ کان سواءِ ڪنهن ٻئي کي رب سڏي ۽ هي به باطل آهي ته ڪنهن جو گناه ٻيو ڪيئي سگهي.

۳۴۲ هر شخص پنهنجي گناه پر پڪڙيل هوندو ۽ ٻئي جي گناه ۾ نه.

۳۴۳ قيامت جي ڏينهن .

۳۴۴ چوڌر حضور پير نور محبوب سيد عالم صلى الله عليه وسلم جن خاتم النبيين آهن. ڪائن پوءِ ڪوبه نبي نٿو آهي ۽ سندن امت آخر الامم آهي. ان ڪري انهن کي زمين ۾ اڳين جو خليفو ڪيائين ته جيئن ان جا مالڪ هجن ۽ ان ۾ تصرف ڪن.

۳۴۵ شڪل و صورت ۾ حسن و جمال ۾ هر رزق و مال ۾ علم و عقل ۾ ۽ قوت و ڪمال ۾.

۳۴۶ يعني آزمائش ۾ رجي ته توهان نعمت ۾ مرتب ۽ مال حاصل ڪري ڪيئن شڪر گزار رهو ٿا ۽ هڪٻئي سان ڪهڙي قسم جو سلوڪ ڪريو ٿا.

۱- سورة الاعراف: هيءَ سورة مڪه مڪرمه ۾ نازل ٿي ۽ هڪ روايت ۾ آهي ته پنجن آيتن کان سواءِ هي سورة مڪي آهي جن مان پهرين آيت **وَأَسْأَلُهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي هِيَ هُنَّ** ۽ هن سورة ۾ ۳ سوچا آيتون ۽ چوويو رکوع ۽ ٽي هزار ٽي سئو پنجويه ڪلمن ۾ چوڏهن هزار تدر حرف آهن.

۲- هن خيال جي ڪري ته شايد ماڻهو ڏهن مڃن ۽ ان تي اعتراض ڪن ۽ ان جي تڪذيب جي پويان هجن .

فَحْيَايَ وَفَاتِي بِاللّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ لَا شَرِيكَ لَهُ ۝ وَ

منهنجي حيات ۽ منهنجي موت سڄو الله جي واسطي آهي جيڪو سڄو جهان جو رب آهي. ان جو ڪوبه شريڪ نه آهي ۽

بِذَلِكَ أَمَرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ۝ قُلْ أَغْيَرُ اللّٰهَ

مون کي اهوئي حڪم ٿيو آهي ۽ مان سمورن کان پهريون مسلمان آهيان ۽ تون فرما ۽ چا الله کان سواءِ

أَبْغِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ ۝ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ

ٻيو رب ڳوليان حالانڪ اهو هر شيءِ جو رب آهي ۽ ۳۴۱ جيڪو جو ڪجهه ڪمائي اهو ان جي

إِلَّا عَلَيْهِ ۝ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ۝ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ

ڏسي آهي ۽ ڪوبه بار کڻندڙ ٻئي جو بار نه کڻندو ۽ ۳۴۲ پوءِ توهان کي پنهنجي رب

تَرْجِعُكُمْ فَيُبَيِّنُ لَكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ۝ وَهُوَ

جي طرف موٽندو آهي ۽ ۳۴۳ اهو توهان کي ٻڌائيندو جنهن ۾ توهان اختلاف ڪنداهيا ۽ اهو ٿي

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْخَلْقَ الْأَرْضَ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ

آهي ۽ جنهن زمين ۾ توهان کي نائپ ڪيو ۽ ۳۴۴ توهان مان هڪڙن کي ٻين تي ڪيئي درجا بلندي

دَرَجَاتٍ لِّيُبَيِّنَ لَكُمْ فِي مَا اُنْتُمْ فِيهَا رَبِّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ ۝

تو ٻڌائين ۽ ۳۴۵ جيئن توهان کي آزمائي ۽ ۳۴۶ ان شيءِ ۾ توهان کي عطا ڪيائين، بيٺڪ تنهنجي رب کي عذاب ڪندي ڏيکاري ٿي

وَأَنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝

۽ بيٺڪ اهو ضرور بخشيندڙ مهربان آهي.

سُورَةُ الْأَعْرَافِ ۷

سورة اعراف جي ۷ آيتن ۾ الله نهايت مهربان ۽ باهماري جي نالي سان شروع ٿي ۲۰۴ آيتون ۽ ۲۴ رکوع آهن

الْقَصَصِ ۝ كَتَبْنَا أَنْزِلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ

اي محبوب! هڪ ڪتاب تنهنجي طرف نازل ڪيو ويو پوءِ تنهنجي دل ان کان رڪجن ۽ ٽنهنجي

فَنَّا لَشُنْدَارٍ ۝ وَ ذِكْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ ۝ اَتَّبِعُوا مَا أُنزِلَ

جيئن توهان ان سان ڊيڄارين ۽ مسلمانن کي نصيحت ٿي اي انسانن تي هلايو ٿا توهان

إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ ۝ قَلِيلًا مَّا

جي طرف توهان جي رب وٽان نانه توبو ۽ ان کي ڇڏي ٻين حاڪمن جي پٺيان ڏڳو. تمام گهڻو

منزل ۲

۳- يعني قرآن شريف، جنهن ۾ هدايت ۽ نور جو بيان آهي. زجاج چيو ته قرآن شريف ۽ ان شيءِ جي تابعداري ڪريو، جيڪا نبي ڪريم صلى الله عليه وسلم جن آندڙي ۾ چوڌر اهو سڀ الله تعالیٰ جو نازل ڪيل آهي، جيئن ته قرآن شريف ۾ فرمايو اٿس **مَا اَنۡتَا كُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ الْاَيَةُ**. يعني جو ڪجهه توهان وٽ رسول آئين، ان کي وٺو ۽ جنهن کان منع فرمائين، تنهن کان پري رهو.

تَذَكَّرُونَ ۝ وَكَم مِّن ذَرِيَّةٍ أَهْلَكْنَاهَا فَبَاءَ بِأَسْوَاقٍ آتُوا

سمجھو تاء ڪيترائي ڳوٺ اڻاڻياھ ڪيائون پر انھن تي اسان جو عذاب ڪرڻ جو آيو اھي ٻن پھرن جي وقت
هُم قَالُوا ۝ فَا كَانَ دَعْوُهُمْ اِذَا جَاءَهُمْ بِاسْمَا اِلَّا اَنْ

مستل ھئا ۽ پوءِ انھن جي وٽ ٻيئي کان ڪجهه بہ نہ نڪتو جڏھن اسان جو عذاب انھن تي آيو مگر اھو ئي
قَالُوا اِنَّا ظَالِمِينَ ۝ فَانْسَخْنَا الَّذِيْنَ اَرْسَلْنَا اِلَيْهِمْ

جوڻ لڳا تہ اسان ظالم ھئاسين ۽ پوءِ بيشڪ ضرور اڻاڻي ڇڏيائين جن وٽ رسول وياڪ ۽
وَلَنَسَخِّنَا الْمُرْسَلِينَ ۝ فَلَنَقْصُرَنَّهُمْ عَلٰی مَا كُنَّا

بيشڪ ضرور اڻاڻا سوال ڪنداسين رسولن کان ۽ پوءِ مقرر ڪرڻ انھن کي ٻڌائينداسين تہ پنھنجي علم سان ۽ اسان
عَالِمِينَ ۝ وَالْوَرْنَ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ ۝ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُ

غائب ۽ ھئاسين ۽ ان ڏينھن وزن ضرور ٿيڻ ۽ پوءِ جن جا پٿر ڳورا ٿيا ۽
فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۝ وَمَنْ خَفَتْ مَوَازِينُهُ فَاُولٰٓئِكَ

اھي ڳوٺ ۽ پھتا ۰ ۽ جن جا پٿر ھلڪا رھيا ۽ پوءِ اھي آھن جن
الَّذِينَ خَسِرُوا اَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلُمُونَ ۝ وَ

پنھنجي پاڻ کي نقصان ڇوڏي ورتو انھن زيادتين جي سبب جيڪي اسان جي آيتن سان ڪڍاھئا ۽
لَقَدْ مَنَّكُمُ فِي الْاَرْضِ وَجَعَلْنَاكُمْ فِيْهَا مَعَاشٍ قَلِيْلًا

بيشڪ اسان توهان کي زمين ۾ طاقت ڏني ۽ توهان جي راسخائي ان ۾ زندگي جا سبب بنايا ۽ تمام ٿورو
مَا تَشْكُرُونَ ۝ وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا

شڪر ڪريو تہ ۽ ۽ بيشڪ اسان توهان کي پيدا ڪيو ۽ پوءِ توهان جي صورت ۾ توهان کي ڏيکاري ۽ اسان ملائڪن کي چيو
لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدْوا لِلادَمِ ۖ فَسَجَدُوْا اِلَّا اِبْلٰسَ ۖ لَمْ يَكُنْ مِّنَ

تہ آدم کي سجدو ڪيو ۽ پوءِ اھي سمورا سجدو ڪري ۽ پوءِ اھي ملائڪن کي چيو
السَّاجِدِينَ ۝ قَالَ مَا مَنَعَكَ اَلَّا تَسْجُدَ اِذْ اَمْرُكَ قَالَ اَنَا خَيْرٌ

۽ ھو ۽ فرمايائين ڪھڙي شيءِ توکي روڪيو جو تہ سجدو ڪير جڏھن تہ مان توکي حڪم ڏنو ۽ تہ ڇو ڪيو تہ مان کان
مِّنْهُ ۖ خَلَقْتَنِيْ مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ۝ قَالَ فَاهْبِطْ

پلر آھيان تومن کي باھ ۾ ٻڌايو ۽ ھن کي مٽي مان ٺاھي ۽ فرمايائين ھتان لھي وڃ

نزل ۲

۽ ھاڻي اللہ جي حڪم جي تابعداري ڇڏي ڏيڻ ۽ ان کان منھن
ڦيرائڻ جا نتيجا ڳڻين تومن جي حالتن ۾ ڏيکاريا وڃن ٿا.

۵ ۽ معنيٰ ھي آھي تہ اسان جو عذاب اھڙي وقت آيو ۽ جڏھن
انھن کي خيال بہ نہ ھو يارات جو وقت ھو ۽ اھي آرام ۾ ھئا ۽ يا
ڏينھن جو ٻن پھرن جو وقت ھو ۽ اھي آرام ۾ ھئا ۽ عذاب
جي نازل ٿيڻ جي ڪا نشاني ھئي نہ ڇا ڪا ڦير ۽ ڇو اھي واقف ۽ ڄاڻ
ھا ۽ اوچتو اچي وڃن ۽ ان سان ڪافرن کي تنبيه ڪئي ۽ جي تي تھ اھي
امن ۽ آرام جي سين تي مغرور نہ ٿين ۽ جڏھن اللہ تعاليٰ جو عذاب
ايندو آھي تہ ھڪ ئي پيري اچي ويندو آھي.

۶ ۽ عذاب اچڻ تي انھن پنھنجي جرم جو اعتراف ڪيو ۽ ان
وقت اعتراف بہ فائدو نہ ٿو ڏئي.

۷ ۽ تہ انھن رسولن جي دعوت جو ڪھڙو جواب ڏنو ۽ انھن جي
حڪم جي ڪھڙي تعميل ڪئي.

۸ ۽ تہ انھن پنھنجن امتن کي اسان جا پيغام پھچايا ۽ انھن
امتن کين ڪھڙو جواب ڏنو.

۹ ۽ رسولن کي ۽ انھن جي امتن کي بہ تہ انھن دنيا ۾ اچا ڪيو.
۱۰ ۽ ھن طرح تہ اللہ عز و جل ھڪ ميزان قائم فرمائيندو ۽ جنھن جو
ھر ھڪ پٿر ايتري تہ ڪشادگي رکندو ۽ جيتري اوڀر ۽ اولھ جي
وچ ۾ ڪشادگي آھي ۽ ابن جوريءَ جيچو حديث شريف آيو آھي
تہ حضرت داؤد عليه السلام بزرگوار الھي ۾ ميزان ڏسڻ جي
درخواست ڪئي ۽ جڏھن ميزان ڏيکارڻ لڳو پاڻ ان جي پٿرن جي

۱۱ ۽ ڪشادگي ڏسي ۽ عرض ڪيا ٻن يارب ۽ ڪنھن جي طاقت
آھي جو انھن کي نيڪين سان پري سگھي ۽ ارشاد ٿيو تہ اھي
داؤد ۽ مان جڏھن پنھنجن ٻانھن کان راضي ٿيندو آھيان تہ
ھڪ ڪارڪ سان ان کي پري ڇڏيندو آھيان ۽ يعني ٿوري نيڪي
۾ مقبول ٿي وڃي تہ پوءِ فضل الھي سان ايتري وڌي وڃي تي جو ٻين
کي پري ڇڏي.

۱۲ ۽ نيڪين زيادہ ٿيون.

۱۳ ۽ انھن ۾ ڪا نيڪي نہ ٿي ۽ اھو ڪا فخر جو حال ھوندو ۽ جيڪي ايمان
کان محروم آھن ۽ ان سبب جي ڪري انھن جو ڪو عمل مقبول نہ
آھي.

۱۳ ۽ جو انھن کي ڇڏي ڏيندو آھئا ۽ ڪوڙ ۽ چوندا ھئا ۽ انھن جي تابعداري کان منھن ڦيرائيندا ھئا ۽ ۱۴ ۽ پنھنجي فضل سان توهان کي راحتون ڏنيون ۽ ان جي باوجود
توهان ۱۵ ۽ شڪر جي حقيقت نعمت جو تصور ۽ ان جو اظهار آھي ۽ ناشڪري نعمت کي وسارڻ ۽ ان کي لڪائڻ ۱۶ ۽ مسئلو ۰ ۽ ھن مان ثابت ٿئي ٿو تہ امر و جواب
جي لاءِ ھوندو آھي ۽ سجدو نہ ڪرڻ جو سبب معلوم فرمائڻ ملامت جي لاءِ آھي ۽ ھن لاءِ تہ شيطان دشمني ۽ ان جو ڪفر ۽ تکبر ۽ پنھنجي اصل تي فخر وارو ھجڻ
۽ حضرت آدم عليه السلام جي اصل جي حقارت ڪرڻ ۽ ظاھر ٿي وڃي ۱۷ ۽ ھن مان سندس مراد ھئي ۽ ھي تہ باھ ۽ مٽي کان افضل ۽ اعليٰ آھي ۽ پوءِ جنھن جو اصل باھ
ھوندي ۽ اھو افضل ھوندو ان کان جنھن جو اصل مٽي ھجي ۽ ان خبيث جو اھو خيال غلطي ۾ باطل آھي ۽ چوہ افضل اھو آھي جنھن کي مٽي ۽ مالڪ فضيلت ڏئي ۽ فضيلت جو
دار و مدار اصل ۽ جوھ تي آھي ۽ بلڪ مالڪ جي تابعداري تي آھي ۽ فرمانبرداري تي ۽ باھ جو مٽي کان افضل ھجڻ بہ صحيح نہ آھي ۽ چوہ باھ ۾ مرغھو ۽ تيزي ۽ غرور آھي ۽
ھي تکبر واري ھجڻ جو سبب ٿئي ٿو ۽ مٽي مان سڪون ۽ ٻرڊ باري ۽ حياءُ ۽ صبر حاصل ٿين ٿيا ۽ مٽي سان ملڪ آباد ٿين ٿا ۽ باھ سان ھلاڪ ٿين ٿا ۽ مٽي امانت واري
آھي ۽ جيڪا شيءِ ان ۾ رکي وڃي ان کي محفوظ رکي ۽ وڌائي ۽ باھ فنا ڪري ڇڏي ٿي ۽ ان جي باوجود لطف ھي آھي تہ مٽي باھ کي وسائي ڇڏي ٿي ۽ باھ مٽي کي فنا ڏئي
ڪري سگھي ۽ ان کان علاوه ابليس جي بي وقوفي ۽ بد بختي ھي آھي تہ انھن جي موجود ھوندي ان جي سامھون قياس ڪيو ۽ جيڪو قياس ۽ نص جي مخالفت ھجي
اھو ضرور مردود آھي.

۱۸۔ جنت مان چرهي ۽ تابعداري ۽ نوڙت ڪرڻ وارن جي جڳه آهي.

منڪر ۽ سرڪش جي ڏاڏي.

۱۹۔ جوانسان تنهنجي مذمت ڪندو ۽ هر زبان توي لعنت ڪندڻ ۽ اهو ئي تڪبر ڪرڻ واري جوانجام آهي.

۲۰۔ ان مهلت جي مدت سورة الحجر ۾ بيان فرمائي ويئي ۽ اٽڪَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ اِلَى يَوْمِ الْمَوْءِدِ الْمَعْلُومِ ۽ هي وقت پهرين ڦوڪ جو آهي، جڏهن سمورا ماڻهو مري ويندا. شيطان ساڻن جي زندہ ٿيڻ تائين مهلت گهري هئي ۽ ان مان سندس مطلب هي هوتو موت جي سختي کان بچي ويڃي، اهو قبول ٿيو ۽ پهرين ڦوڪ تائين مهلت ڏني ويئي.

۲۱۔ ۽ بني آدم جي دل ۾ وسوسا وجهان ۽ انهن کي باطل جي طرف مائل ڪرين، گناه جي رغبت ڌاريان، تنهنجي تابعداري ۽ عبادت کان روڪيان ۽ گمراهي ۾ وجهان.

۲۲۔ يعني چئني طرفن کان انهن کي گهر وڪري سڌي واٽ کان روڪيندس.

۲۳۔ جڏهن ته شيطان بني آدم کي گمراه ڪرڻ ۽ شهوتن ۽ قبيح فعلن ۾ مبتلا ڪرڻ ۾ پنهنجي مڪمل ڪوشش ڪرڻ جو ارادو ڪري چڪو هو، ان ڪري کيس ڳالھان هوتو اهو بني آدم کي پٽڪاڙي ۽ انهن کي فريب ڏيئي خداوند عالم جي نعمتن جي شڪر ۽ سندس عبادت ۾ فرمانبرداري کان روڪي ڇڏيندو.

۲۴۔ توکي ۽ تنهنجي اولاد کي به ۽ تنهنجي تابعداري ڪرڻ وارن ماڻهن کي به، سڀني کي جهنم ۾ داخل ڪيو ويندو. شيطان کي جنت مان ڪڍي ڇڏڻ کان پوءِ حضرت آدم عليه السلام کي خطا فرمايائين جيڪو اڳتي اچي ٿو.

۲۵۔ يعني حضرت حوا.

۲۶۔ يعني اهڙو وسوسو وڌائين جو جنهن جرن تي جو هي ٿئي ڏاڏي ٻئي پاڻ ۾ هڪٻئي جي سامهون اڳهارا ٿين. هن آيت مان هي مسئلو ثابت ٿيو ته اهو جسم، جنهن کي عورت (اوڻهڻ) چوندا آهن، ان کي لڪا ضروري آهي ۽ کولڻ منع آهي ۽ هي به ثابت ٿيو ته ان جو کولڻ هميشه ڪن وٺي عقل وٽ مڏمر ۽ طبيعت کي ناپسند رهيو آهي.

۲۷۔ هن مان معلوم ٿيو ته انهن پنهنجي سڳورن اڃا تائين هڪٻئي جي اوڳهڙ

مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّغِيرِينَ ۱۳

تو کي حق ڏنو پھچي جوھتي رھي وڌائي ڪرين نڪري وڃ ۱۳ تون آھين دلت وارن مان . ۱۳ چيائين مون کي مھلت ڏي ان ڏينھن تائين جو ماڻھو اتان وڃن . فرمايائين توکي

مِنْ الْمُنْظَرِينَ ۱۵ قَالَ فَمَا آخَرَتِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ

مھلت آھي . ۱۵ چيائين قسم آھي ان جو تون مون کي گمراھ ڪير ، ماڻھو تنھنجي سڌي رستي تي انھن الْمُسْتَقِيمَ ۱۶ ثُمَّ لَا تِيْتَهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ

جي تازي ۾ ويندس . ۱۶ پوءِ ضرور مان انھن وٽ ويندس انھن جي اڳيان ۽ انھن جي پٺيان

وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ۱۷

۽ انھن جي سڄي ۽ انھن جي ٻئي طرف کان ۱۷ ۽ تون انھن مان گھڻن کي شڪرگذار ڏسدين . ۱۷

قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْءُومًا مَدْحُورًا لَنْ نَبْعَثَ مِنْهُمْ لَكُمْ

فرمايائين هتان نڪري وڃ هٽايل تڙيل ضرور جيڪو انهن مان تنهنجي چئي تي هلندو جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ۱۸ وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ

مان توهان سمورن سان جهنم کي پرئيندس ۱۸ ۽ اي آدم تون ۽ تنهنجي زال ۱۸ بهشت ۾ رهو

فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا

پوءِ ان مان جتان وٺيو کانئ ۽ هن وٺ جي ويجهو ۽ ويجهو جو حد کان لنگهندڙن مان

مِنَ الظَّالِمِينَ ۱۹ فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا فُورِي

۱۹ ۽ ويندڙ پوءِ شيطان انهن جي دل ۾ خيال وڌو جيئن انهن تي ظاهر ڪري انهن جي شر جو

عَنْهُمَا مِنْ سَوَاتِلِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ

شيون ۲۰ جيڪي انهن کان لڪل هيون ۲۰ ۽ چيائين توهان کي ٽوڙجي رب هن وٽ کان هن جي ڪري

الشَّجَرَةَ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَائِكَةً أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ۲۰

منع فرمائي آهي جو تان توهان ملائڪي ۽ وجويا هميشه جي حياتي وارا . ۲۰ ۽ انهن سا

قَالَ هُمَا إِلَىٰ كَمَا كُنَّا الصَّاحِحِينَ ۲۱ فَدَلَّهُمَا بِعُرْوَةٍ فَلَمَّا

قسم ڪيائين تان توهان ٻنهي جو خبر غول آهيان . پوءِ انهن کي لڏائين لنگي سا ۲۱ پوءِ جڏهن

۲۸۔ جو جنت ۾ رهو ۽ ڪڏهن به نه مرو . ۲۹۔ معنيٰ هي آهي ته ابليس ملعون ڪوڙو قسم کڻي حضرت آدم عليه السلام کي ڏوڪو ڏنو ۽ پهريون ڪوڙي قسم کڻڻ وارو ابليس آهي. حضرت آدم عليه السلام کي ڳالھان به نه هوتو ڪو الله تعاليٰ جو قسم کڻي ڪوڙ ڳالھائي سگهي ٿو. انهيءَ ڪري پاڻ ان جي ڳالھ تي اعتبار ڪيائين.

ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفْنَ عَلَيْهِمَا

انھن انهيء وٺ ڪي چڪورن انھن تي سندن شرم جون شيون ظاهر ٿي پيون ۽ پنھنجي جسم تي بهشت جا پن

مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ طَوَّادَهُمَا رِبُّهُمَا اَلَمْ اَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَمَا

چمڪرائڻ لڳا ۽ انھن کي سندن رب فرمايو ڇا مان توهان کي هن وٺ کان روڪيو

الشَّجَرَةَ وَقُلْ لِّكُلِّ امَّاَنٍ الشَّيْطٰنَ لَكُمْ اَعَدَّ وُفْيٰنَ قَالَا رَبَّنَا

هو ۽ توهان کي فرمايو ۽ هومر شيطان توهان جو چوند شمن آهي . پنھنجي عرض ڪيو

ظَلَمْنَا اَنْفُسَنَا وَاِنْ لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُوْنَنَّ مِنَ

ايمو انا جا رب انا پنھنجو پاڻ نقصا ڪيو ڪڍڻ توهان تي انا جي جسم ذڪيئيءَ انا افسوس ۽ نقصان وٺڻ ۽

الْحٰسِرِيْنَ ۞ قَالَ اِهْبِطُوْا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي

ٿينداسين . فرمايائين لهي وڃو ۽ توهان مان هڪ ٻئي جا دشمن آهن ۽ توهان کي زمين

الْاَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ اِلٰى حَيْنٍ ۞ قَالَ فِيْهَا تَحْيٰوْنَ وَفِيْهَا

۾ هڪ وقت تائين رهڻو آهي ۽ گذارڻو آهي . فرمايائين انهيءَ ۾ جيئندو ۽ انهيءَ ۾

تَمُوْتُوْنَ وَمِنْهَا تُخْرَجُوْنَ ۞ يٰبَنِيْ اٰدَمَ قَدْ اَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ

مړندو ۽ انهيءَ مان اٿاريا ويندو . ۽ اي آدم جي اولاد بيشڪ انا توهان جي طرف هڪ

لِبَاسًا يُّوَارِيْ سَوَاتِكُمْ وَرِيشًا طَوَّلِبَاسُ التَّقْوٰى ذٰلِكَ خَيْرٌ

پوشاڪ لائي جو توهان جي شرم جي شين کي ڍڪي ۽ هڪ اهڙو ڀاڱو ڏيکارين ٿا جيڪو اها ڪن به

ذٰلِكَ مِنْ اٰيٰتِ اللّٰهِ لَعَلَّكُمْ يَذْكُرُوْنَ ۞ يٰبَنِيْ اٰدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ

آهي ۽ الله جي نشانين ۾ آهي جو من اهي نصيحت ڏياري . اي آدم جي اولاد ۽ خبردار شيطان توهان کي فتني ۾ نه وجهي

الشَّيْطٰنُ كَمَا اَخْرَجَ اٰبَوَيْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا

جيئن توهان جي ماءُ پيءُ کي بهشت مان ڪڍيائين . لهرايائين انھن جي پوشاڪ جو سندن شرم جون

لِيُرِيَهُمَا سَوْآتَهُمَا طَا يٰرَبُّكُمْ هُوَ وَقَبِيْلُ مَنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ

شيون انھن کي نظر اچن . بيشڪ اهو ان جو قبيلو ٿي ٿا ان ۽ سن ٿي ٿا توهان انھن کي ڏسي سگهو

اِنَّا جَعَلْنَا الشَّيْطٰنَ اَوْلِيَاءَ لِلَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ وَاِذَا فَعَلُوْا

بيشڪ اسان شيطان کي انھن جو دوست ڪيو آهي جيڪي ايمان نه ڏن ٿا ۽ جڏهن ڪا به حياتي ڪن

۾ ڪن ٿا

۳۱ ۽ جنتي لباس جسم کان جدا ٿي ويا ۽ اهي هڪ ٻئي کان
پنھنجو بدن لڪائي ڏسڻ لڳا . ان وقت تائين انھن سڳورن مان ڪنھن
به پاڻ پنھنجي اڳوڻي ڌڻيءَ کي ڏسي ۽ ان وقت تائين ڪنھن ان جي حاجت
پيش آئي هئي .

۳۲ اي آدم ۽ حوا پنھنجي اولاد سان گڏ ۽ جيڪا توهان ۾ آهي .

۳۳ قيامت جي ڏينھن حساب جي لاءِ

۳۴ يعني هڪ لباس ته اهو آهي . جنھن سان بدن لڪايو وڃي
۽ پردو ڪيو وڃي ۽ هڪ لباس اهو آهي . جنھن سان سونھن
هجي ۽ هي به غرض صحيح آهي .

۳۵ پرهيزگاري جو لباس ايمان ۽ حيا و ۽ نيڪ خصلتون
۽ نيڪ عمل آهن . بيشڪ اهو لباس زمين کان افضل ۽ بهتر آهي .

۳۶ شيطان جي ڌوڪي بازي ۽ حضرت آدم عليه السلام
سان سندس دشمني جو بيان فرمائي بني آدم کي خبردار ۽ هوشيار
ڪيو وڃي ٿو ته اهي شيطان جي وسوسن ۽ برغلائن ۾ سندس مڪڻ
کان بچندا رهن . جيڪو حضرت آدم عليه السلام سان اهڙي فريبڪاري
ڪري چڪو آهي . اهو سندس اولاد کي ڪڏهن به معافي ڪرڻ
وارو نه آهي .

۳۷ الله تعاليٰ جنن کي اهڙو ڍاڪ ڏنو آهي . جو اهي انسان کي ڏسن
ٿا ۽ انسان کي اهڙو ڍاڪ ڏنو آهي جو اهي جنن کي ڏسي سگهن .
حديث شريف ۾ آهي ته شيطان انسان جي جسم ۾ خون جي رستن (رگن)
۾ داخل ٿي وڃي ٿو . حضرت ذوالنون رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمايو ته جيڪڏهن
شيطان اهڙو آهي جو اهو توهان کي ڏسي ٿو ۽ توهان ان کي ڏسي ٿا ڏسي سگهو
ته پوءِ توهان اهڙي کان مدد گهرو . جيڪو ان کي ڏسي ٿو ۽ ڏسي سگهي ۽ اهو ان
کي ڏسي سگهي . يعني الله ڪريم رحيم ستارو غفار کان مدد
گهرو .

۳۷ ۽ ڪو قبيح فعل يا گناه انهن کان مادرتي. جيئن جاهليت جي زماني جا ماڻهو مرد ۽ عورتون گهاٽا ڪعبه معظمه جو طواف ڪندا هئا. عطا جو قول آهي ته بي حياتي شرڪ آهي ۽ حقيقت هي آهي ته هر قبيح فعل ۽ سمورا گناه ۽ ڪيائون مر داخل آهن. جيتوڻيڪ هي آيت خاص اُگهاڙو ۽ طواف ڪرڻ جي باري ۾ آهي. جڏهن ڪافرن جي اهڙي بي حياتي جي ڪمن تي سندن مذمت ڪئي ويئي تڏهن انهن جيڪو چيو، سو اڳتي اچي ٿو.

۳۸ ڪافرن پنهنجي تبليغ فعلن جا به غدر بيان ڪيا: هڪ هي ته انهن پنهنجن اباڻن تي اهوئي فعل ڪندي ٿو آهي. انهي ڪري انهن جي تابعداري ۾ هي به ڪندا آهن. هي ته جاهل بد ڪار جي تقليد ۽ اها ڪنهن غلطي مندوت جا منڍ آهي. علم ۽ تقوا واري جي تقليد ڪئي ويندي آهي. نه جاهل گمراهه جي. انهن جو پير غداري هونءِ الله تعالى انهن کي فعلن جو حڪم ڏنو آهي. اهو صرف الزام ۽ بهتان هو. جيئن ته الله تعالى رد فرمائي ٿو.

۳۹ يعني جيئن ان توهان کي نيست مان هست ڪيو. ايئن ئي موت کان پوءِ زنده فرمائيندو. اخروي زندگي جي انڪار ڪرڻ وارن تي هي نجيحت آهي ۽ هن مان هي به فائدو حاصل ٿئي ٿو ته جڏهن ان جي مٿس موت ٿي آهي ۽ اهو عملن جي جزا ڏيندو ته پوءِ طاعت ۽ عبادت کي ان لاءِ خاص ڪرڻ ضروري آهي.

۴۰ ايمان ۽ معرفت جي ۽ انهن کي طاعت ۽ عبادت جي توفيق ڏنائين. ۴۱ اهي ڪافرا آهن. ۴۲ انهن جي تابعداري ڪيائون، انهن جي چرڻ تي هليا. انهن جي حڪمران ڪفر ۽ گناهه کي اختيار ڪيائون. ۴۳ يعني زينب جو لباس ۽ هڪ قول هي آهي ته ڦٽي ڏيڻ، خوشبوءِ لڳائڻ زينب ۾ داخل آهن. مسئلو: ۽ سنت هي آهي ته ماڻهوءَ جي حالت ۾ نماز لاءِ حاضر ٿي، چوٽي نماز ۾ ڪا دعاءِ آهي ته پوءِ انجي لاءِ سونهن ڪرڻ، عطر لڳائڻ مستحب، جيئن ته اوڳهه ڏي ڪڍڻ ۽ پاڪائي واجب آهي. شان تزلزل. مسلم شريف جي حديث ۾ آهي ته جاهليت جي زماني ۾ مرد ڏينهن جو ۽ عورتون رات جو اُگهاڙا ٿي طواف ڪندا هئا. هن آيت ۾ اوڳهه ڏي ڪڍڻ ۽ ڪپڙن پهرڻ جو حڪم ڏنو آهي ۽ هن ۾ دليل آهي ته اوڳهه جو ڪڍڻ نماز ۾ طواف ۾ حلال ۽ واجب آهي. ۴۴ شان تزلزل. ڪلبي جو قول آهي ته بني عامر حج جي زماني ۾

فَاحْشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّ

۳۷ چوڻ ته ان تي پنهنجي اباڻن تي ڏٺو آهي انهن کي الله ان جو حڪم ڏنو آهي تون فرما ۽ بيشڪ الله ۳۸

اللَّهُ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ اتَّقُوا اللَّهَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۳۹

بيحيائي جو حڪم ڏيندو آهي. چا! الله تي اها گناهه گهڻو ڀرتا جنهن جي توهان کي خبر نه آهي. ۴۰

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ

تون فرما ۽ منهنجي رب انصاف جو حڪم ڏنو آهي. ۽ هي ته پنهنجا منهن سڌا ڪر هر نماز جي وقت ۽ ۴۱

وَأَدْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ هُ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ ۴۲

ان جي عبادت ڪري خالص انهي جا پناهه ٿي ڪري جيئن ان توهان جي شروعاتي ايئن ئي توهان موٽندو. ۴۳

فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا

هڪڙي فرقي کي رستو ڏيکاريا ۽ ٻئي فرقي جي گمراهي ثابت ٿي ۴۴ انهن الله ۴۵

الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنََّّهُمْ مُقْتَدِرُونَ ۴۶

کي چڙهي شيطان کي ساٿي بنايو ۴۷ ۽ هي سمجهن ٿا ته اهي راهه ۽ آهون. ۴۸

يَبْنِي أَدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا

اي آدم جي اولاد پنهنجي سينگار کي وٺو. جڏهن مسجد ۾ وڃو ۽ ۴۹

وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ۵۰ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ

۽ حڪم ڏنو ته لنگهه بيشڪ حڪم ڏنو ته ان کي پسند نه آهن. تون فرما ۽ ڪنهن حرام کي الله جي اها زينت ۵۱

الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ

جيڪي ان پنهنجي پاڻهن جي واسطي ڪڍي ۵۲ ۽ پاڪ رت ۵۳ تون فرما ۽ اها ايمان واسطي واسطي ۵۴

أَمْنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ

آهي دنيا ۾ ۽ قيامت ۾ خاص انهن جي آهي. اسان اهڙي طرح آيتون کولي بيان ڪندا ۵۵

الآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۵۶ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ

آهيون ۵۷ علم واري واسطي. ۵۸ تون فرما ۽ منهنجي رب تي جيڪي حرام نماز آهن ۵۹

مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَاطِنٌ وَأَلْتَمُ الْبَغْيَ بَغْيًا حَقًّا وَأَنْ تَشْكُرُوا

جيڪي انهن مان ظاهر آهن ۽ جيڪي لڪل ۶۰ گناهه ۽ ناحق زيادتي ۶۱ ۽ الله سان

منزل ۲

پنهنجي خوراڪ گهٽ ڪري ڇڏيندا هئا ۽ گوشت ۽ ٻي شئي به کائيندا هئا. ان کي حج جي تعظيم سمجهندا هئا. مسلمان انهن کي ڏسي عرض ڪيو يا رسول الله! اسان ايئن ڪرڻ جو وڌيڪ حق آهي. ان تي هي آيت نازل ٿي ته کائو ۽ پيو. گوشت هجي توڙي گهم. ۽ اسراف نه ڪريو. اهو هي آهي ته ڏيڻ کان پوءِ به ڪا پيداوار هجي يا حرام ۾ ۽ ۶۲

هي اسراف آهي ته جيڪا شيءِ الله تعالى حرام رکي. ان کي حرام ڪري ڇڏيو. حضرت ابن عباس رض الله تعالى عنهما فرمايو ڪا به جيڪو چاهين ۽ پهر جيڪو چاهين. اسراف ۽ ٽڪر کان بچندو ره. مسئلو: آيت ۾ دليل آهي ته کائڻ ۽ پيئڻ جون سموريون شيون حلال آهن انهن کان سواءِ جن تي شريعت ۾ حرمت جو دليل قائم هجي چوڻ اهو ڪاڌو مقصد زمين آهي اصل سمورين شين ۾ مباح هجي آهي. مگر جنهن تي شارع عليه الصلوة والسلام جن منع فرمائي هجي ۽ ان جي حرمت مستقل دليل سان ثابت هجي. ۶۳

يَا لِلّٰهِ مَا لَمْ يُنْزَلْ بِهِ سُلْطٰنًا وَّ اَنْ تَقُولُوْا عَلٰى اللّٰهِ مَا لَا
 شَرَكَ لَهُ جَنّٰهُنَّ جَوٰنِ كُوْدِلِلْ دَلٰلَتُوْا اَيُّ هِيْةَ وَلَهِ اللّٰهُ فِيْ اِهَا كَالِهْ چئو جنهن جو
 تَعْمَلُوْنَ ۝ وَّلِكُلٍّ اَمَّةٌ مِّمَّ اَجَلٌ ۚ فَاِذَا جَآءَ اَجَلُهُمْ لَا يَسْتَاخِرُوْنَ
 عِلْمَ رَبِّكَ اَكْرَهٌ ۚ ۝ هَرَامَتِ جِي واسطِي رَاعِد وَاَهِي پوء جذهن انهن جي واعدِي جو وقت آيو ته هڪ گهٽري ذ
 سَاعَةً وَّلَا يَسْتَقْبِلُوْنَ لِيَبْتِىْ اَدْمًا مَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ
 پڻ تي د اگهي ٿيندڙ اي آدم جي اولاد جيڪڏهن توهان وقت توهان منجهان رسول اچن ۽
 يَقْضُوْنَ عَلَيْكُمْ اَيَّتِيْ قَسَمْتَ لِيْ فَاَصْلَحْ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
 منعجون آيتن پڙهندي پوء جيڪو پر هين گاري ڪري ٿو پاڻ سڌاري پوء ان تي د ڪو خوف آهي
 وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝ وَالَّذِيْنَ كَذَبُواْ بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوْا عَنْهَا
 دئي ڪو غم ۽ جن سان جي آيتن کي ڪوڙ سمجهيو ان جي مقابلي ۾ وڌيڪ ڪيا نون
 اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ۝ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرٰى
 سي دوزخي آهن ۽ انهن کي ان ۾ هميشه رهڻو آهي ۽ پوء ان کان وڌيڪ ظالم ڪيڏي سگهي ٿو جنهن الله
 عَلٰى اللّٰهِ كَذِبًا وَّ كَذٰبَ بِالْبَيِّنٰتِ اُولٰٓئِكَ يَنَالُهُمْ لَعْنَةُ اللّٰهِ
 تي ڪوڙ گهٽ ٿي ويا ان جون آيتون ڪوڙيون سمجهي انهن کي تڙ جو لکيل نصيب پهچندو
 الْكِتٰبِ حَتّٰى اِذَا جَآءَ نَصْرُنَا يَتَوَقَّوْنَهُمْ قَالُوْا اَيْنَ مَا كُنْتُمْ
 ۽ ايتائين جو جڏهن انهن وقت انسا جا مڪليل وڃن ٿا انهن جو سا ڪيڏي اچن ته انهن کي چوند ڪا ٿي آهن
 تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ قَالُوْا ضَلُّوْا عَنَّا وَ شَهِدُوْا عَلٰى
 اهي جن جي توهان الله کان سواء پوڄا ڪندا هيا ۽ چوندا اهي انسا کان وڃائي ويا ۽ پنهنجي پاڻ تي شاهد
 اَنفُسِهِمْ اَلَهُمْ كَاوُفَرِيْنَ ۝ قَالِ ادْخُلُوْا فِىْ اَمِّهِ قَدْ خَلَتْ
 تون تاهه اهي ڪافر هئا انهن کي الله فرمائي ٿو ته توهان داخل ٿيو انهن امتن ۾ جيڪي توهان کان اڳ ۾
 مِنْ قَبْلِكُمْ مِّنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ فِى النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ اُمَّةٌ لَّعْنَتْ
 ٻاهر ۾ ويون جن ۾ ماڻهن مان جڏهن هڪ ٿو لوفن داخل ٿي ٿو ته ٻئي تي لعنت ڪري ٿو ۽
 اَخْتَهَا حَتّٰى اِذَا دَاوُودُ فِىْهَا جَمِيْعًا قَالَتْ اُخْرِجُوْهُمْ لَا اُولٰٓئِهِمُ رِبِّنَا
 ايتائين جو جڏهن سمور انهي ۾ ويهي پيا ته پويان پهرين کي چوندا ۽ اي اسان جاري

۵۱ حرام ڪيائين .

۵۲ مقرر وقت ، جنهن تي مهلت ختم ٿي وڃي ٿي .

۵۳ مقرر ڪيل ڄاڻ ۾ ۽ قبول آهن ، هڪ ته رسول مان سمورارسل
 مراد آهن ، ٻيو هيء ته خاص محبوب پاڪ سردار عالم خاتم الانبياء
 صلي الله عليه وسلم جن مراد آهن ، جيڪي سموري مخلوق جي طرف
 رسول بڻايا ويا آهن ۽ جمع جو صيغو تعظيم جي لاء آهي .

۵۴ منع ڪيل شين کان بچي .

۵۵ طاعتن ۽ عبادتون بجا آڻي .

۵۶ يعني جيتري عمر ۾ روزي الله تعاليٰ انهن لاءِ لکي ڇڏي آهي سا
 انهن کي پهچندي .

۵۷ ملڪ الموت ۽ سندس مددگار انهن ماڻهن جي عمرين ۾ روزين
 پوري ٿيڻ کان پوءِ .

۵۸ انهن جو ڪٿي نالو ۽ نشان ٿي د آهي .

۵۹ انهن ڪافرن کي قيامت جي دينهن .

۶۰ دوزخ ۾ .

۶۱ جيڪوان جي دين تي هو ۽ پوءِ مشرڪ مشرڪن تي لعنت ڪندا
 ۽ يهودي يهودين ۽ نصراني نصرانين تي .

۶۲ يعني اڳين جي نسبت الله تعاليٰ کي چوندا

كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا
جو ملو ۽ بهشت وارن دوزخ وارن کي سڏي چيو ته اسان کي ملي ويو

مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا ۚ قَالُوا نَعَمْ
جيڪو سچو اعدو اسان جي رب اناسان کي وڃي ڏنو آهي ته جيڪو سچو اعدو توهان کي ڏنو آهي ته ڪهڙو توهان

فَإِنَّ مَوْذَنَ بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ۝ الَّذِينَ
سان کي وڃي ڏنو آهي ته انهن کي لعنت آهي ۽ انهن کي لعنت آهي ۽ انهن کي لعنت آهي

يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا ۚ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ ۝ وَ
تي جيڪي الله جي رست کان روڪين ٿا ۽ انهن کي لعنت آهي ۽ انهن کي لعنت آهي ۽ انهن کي لعنت آهي

بَيْنَهُمَا حِجَابٌ ۚ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا
۽ آخرت جو انڪار ڪن ٿا. بهشت ۽ دوزخ جي وچ ۾ هڪ پردو آهي ۽ اعراف تي ڪجهه مرد

لِسَيِّئِهِمْ ۚ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ۚ تَسْلِمُ
هوندو ۽ جوهر هڪ ٽولي کي سندن پيشانين مان سڃاڻيندا ۽ اهي بهشتين کي پڪاڻيندا ۽

يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ ۝ وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ
توهان تي سلامتي هجي ۽ اهي جيست ۾ داخل ٿيندا ۽ اهي جيست ۾ داخل ٿيندا ۽ اهي جيست ۾ داخل ٿيندا

أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۝ وَ
اڪيون دوزخين جي طرف ڦيرايون وينديون ۽ چوندا اهي اسان جا اسان کي ظالمن سان گڏ

نَادَىٰ أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ قَالُوا
نڪر. ۽ اعراف وارن کي وڃي ڏنو آهي ته سندن پيشانين سان سڃاڻيندا هوندا

مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ ۝ أَهَؤُلَاءِ
چوندا توهان کي ڪهڙو فائدو ٿو ڏئي توهان جي جماعت ۽ توهان جي وقائي. ۽ اهي چاهي آهن

الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ ۚ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا
اهي ماڻهو ۽ جن بابت توهان قسم کڻندا هئا ته الله انهن کي ڪجهه رحمت ڏيکندو ۽ انهن کي ڇڏي ويڃي ٿو

خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَخْزُونَ ۝ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ
داخل ٿيو ته توهان کي ڪو خوف نه ٿو ٿئي ۽ انهن کي ڪو غم آهي. ۽ دوزخي بهشتين کي سڏيندا

دخول ٿيو ته توهان کي ڪو خوف نه ٿو ٿئي ۽ انهن کي ڪو غم آهي. ۽ دوزخي بهشتين کي سڏيندا

منزل ۲

۷۶ ۽ رسولن فرمايو هو ته ايمان ۽ عبادت تي اجر ۽ ثواب لهندو. ۽ ڪفر ۽ نافرمانيءَ تي عذاب جو.

۷۷ ۽ ماڻهن کي اسلام ۾ داخل ٿيڻ کان منع ڪن ٿا. ۽ معنيٰ هي چاهن ٿا ته الله تعاليٰ جي دين کي تبديل ڪن ۽ جيڪو

طريقو الله تعاليٰ پنهنجن ٻانهن جي لاءِ مقرر فرمايو آهي، ان تي تبديلي آڻيندڙ (خائن).

۷۸ جنهن کي اعراف چوندا آهن. هن ۾ گهڻا مختلف قول آهن: هڪ قول هي آهي ته اهي ڪهڙي طبقي جا هوندا. هن ۾ گهڻا مختلف قول آهن:

هڪ قول هي آهي ته اهي ماڻهو هوندا، جن جون نيڪيون ۽ برائون برابر هونديون، سي اعراف تي رهندا. جڏهن جنتين کي ڏسندا ته انهن کي سلام ڪندا ۽ دوزخين کي ڏسندا ته چوندا يارب! ظالم قورسان

گذر ڪر آخرڪار جنت ۾ داخل ٿيندا. ۽ هڪ قول هي آهي ته جيڪي ماڻهو جهاد ۾ شهيد ٿيا مگر والدين

کان نٿا ناراض هئا، سي اعراف ۾ رهيا ويندا. هڪ قول هي آهي ته جيڪي ماڻهو اهڙا آهن جو انهن جي والدين مان هڪڙو مٿن راضي

هجي ۽ هڪ ناراض آهي اعراف ۾ رکيا ويندا. هنن قولن مان معلوم ٿئي ٿو ته اعراف وارن جو مرتبو جنت وارن کان گهٽ آهي.

۱۲ مجاهد جو قول آهي ته اعراف ۾ صالح ۽ نقيض ۽ عالم هوندا ۽ انهن جو اتي قيام هن لاءِ هوندو ته ٻيا انهن جي فضل ۽ شرف کي ڏسن

۽ هڪ قول هي آهي ته اعراف ۾ ٻئي سگهرا هوندا ۽ اهي ان مقام عالي ۾ سمورن قيامت وارن کي متاڙڪيا ويندا ۽ انهن جي

فضيلت ۽ رتبہ عاليه جو اظهار ڪيو ويندو ته جيئن جنتي ۽ دوزخي انهن کي ڏسن. ۽ اهي انهن سڀني جي احوال، ثواب ۽ عذاب جي مقدار

۽ احوال جو معائنو ڪن. هنن قولن تي اعراف وارا جنتين کان افضل ماڻهو هوندا چيو آهي ٻين سمورن کان مٿي ۽ اعلى آهن. هنن سمورن

قولن ۾ ڪجهه اختلاف آهي. انهي ڪري ٿي سگهي ٿو ته هر طبقي جا ماڻهو اعراف ۾ رهيا وڃن ۽ هر هڪ جي رهائش جي الڳ الڳ حڪمت هجي.

۸۲ ۽ ٻنهي ٽن مان جنتي ۽ دوزخي مراد آهن. جنتين جا چهره سفيده ۽ پڪندڙ هوندا ۽ دوزخين جا چهره ڪارا ۽ اکيون نيريون

اهي ٿي انهن جون نشانين آهن ۽ اعراف وارا اڃا تائين. ۸۳ اعراف وارن جون. ۸۴ ڪافرن مان. ۸۵ ۽ اعراف وارا غريب مسلمانن جي طرف اشارو ڪري ڪافرن کي چوندا. ۸۶ جن کي توهان

گهٽ سمجهندا هيو. ۸۷ هاڻي ڏسو ته جنت جي داسعي عيش ۽ آرام ۾ ڪهڙي عزت ۽ احترام سان آهن.

۱) جی تو یہ سچ ہے چند و تارا بنایا میں، سمورا سندس حکم ہیں آہن، بدوا انہی جی ہت مراھی

۱۳۱ جنهن کي توهان چڱي طرح ڄاڻي ٿا ۽ سندس نسب کي سڃاڻو ٿا.

۱۳۲ يعني حضرت نوح عليه السلام کي.

۱۳۳ ان تي ايمان آندو ۽.

۱۳۴ جنهن کي حق نظر ڏايندو هو، حضرت ابن عباس رضی اللہ تعالیٰ عنہما فرمايو ته انهن جون دليون انڌيون هيون. معرفت جي نور کان کين حصر مليل نه هو.

۱۳۵ هتي عاد اوليٰ مراد آهي ۽ اها حضرت هود عليه السلام جي قوم آهي ۽ عاد ثانيه حضرت صالح عليه السلام جي قوم آهي، ان کي ٿورو ڇوڻو آهي، انهن پنهنجي وچ ۾ سو سالن جو مفاصلو آهي (رجل).

۱۳۶ هود عليه السلام.

۱۳۷ الله جي عذاب جو.

۱۳۸ يعني رسالت جي دعويٰ ۾ مسجد ۽ ٿاڃاڻيون.

۱۳۹ ڪافرن جو حضرت هود عليه السلام جي حضور ۾ هي گستاخانہ گفتگو انتهائي درجي جي بي ادبي ۽ ڪميناڻپ هئي ته توهان کي بيوقوف سمجهون ٿا، ڪوڙو گمان ڪيون ٿا ۽ اهي هن ڳالهه جا حقدار هئا ته کين سخت ترين جواب ڏنو وڃي ها، مگر پاڻ پنهنجي اخلاق ۽ بردباري جي شان سان جيڪو جواب ڏنائين، ان ۾ مقابلي جو شان ٿي پيدا ٿيڻ نه ڏنائين ۽ انهن جي جهالت کان چشم پوشي ڪيائين. هن مان دنيا کي سبق ملي ٿو ته بيوقوف ۽ بد عادت ماڻهن سان اهڙي طرح مخاطب ٿيڻ جيڪا ٿي، ان سان گڏ پاڻ پنهنجي رسالت خير خواهي ۽ امانت جو رد ڪر فرمايائين، جنهن مان هي معلوم ٿيو ته علم ۽ ڪمال وارن کي منوريت جي موقعي تي پنهنجي منصب ۽ ڪمال جو اظهار ڪرڻ جائز آهي. ۱۴۰

قِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۱۱ اَبْلَغَكُمْ رَسَلَتِ رَبِّيْ وَانْصَحْ لَكُمْ وَ

رسول آهيان. توهان کي پنهنجي رب جا احڪام پهچائيندي ۽ توهان جي ڀلائي ۾ چاهيندي ۽

اَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۱۱۲ اَوْعَجِبْتُمْ اَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِّنْ

مان الله جي طرفان اهو علم رکڻ جو توهان نه ڄاڻو. ڇا توهان کي تعجب ٿيو جو توهان وٽ توهان جي رب جي طرفان

رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِّنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۱۱۳

هڪ نصيحت آئي توهان مان هڪ مرد جي معرفت ۱۱۳ جيئن اهو توهان کي ڏيکاري ۽ توهان ڊڄو من اوهان تي رحمت ٿئي.

فَكَذَّبُوهُ فَاتَّجِبْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَاعْرِفْنَا الَّذِينَ

ڀروءُ انهن. ان کي ڪوڙو سمجهيو ۽ اسان ان کي نجات ڏيئي ۽ انهن کي ۱۱۴ جيڪي ٻئي مٿس گڏ هئا ۽ اسان پنهنجي آئين

كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا اِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَجِيْنًا ۱۱۵ وَاِلٰى عَادِ اِخَاهُمْ

جي تڪذيب ڪندڙن کي ڀروءُ، بيشڪ اهو نولوانڌو هو. ۱۱۵ ۽ عاد جي طرف ڪلا سندن برادري مٿا

هُودًا ۱۱۶ قَالَ يَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِّنْ اِلٰهِ غَيْرِهٖ ط

هود کي موڪليو سي ۱۱۶ چيائين اي منهنجي قوم الله جي بندگي ڪريو، ان کان سواءِ توهان جو ڪو معبود ناهي.

اَفَلَا تَتَّقُونَ ۱۱۷ قَالَ الْمَلَاُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهٖ اِنَّا لَنَرُكَ

ڇا ڀروءُ توهان ڊڄو ٿا. ۱۱۷ ان جي قوم جي سردارن چيو بيشڪ اسان توکي بيوقوف سمجهون ٿا

فِي سَفَاهَةٍ وَّاِنَّا لَنَنظُرُكَ مِنَ الْكٰذِبِيْنَ ۱۱۸ قَالَ يَقَوْمِ لَيْسَ

۽ بيشڪ اسان توکي ڪوڙن ملن گمان ڪيون ٿا. ۱۱۸ فرمايائين اي منهنجي قوم مون کي بيوقوف

بَنِي سَفَاهَةٍ وَّلٰكِنِّي رَسُوْلٌ مِّنْ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۱۱۹ اَبْلَغَكُمْ

سان ڪيترو واسطو مٿاهي من جي پروردگار جو رسول آهيان. توهان کي پنهنجي رب

رَسَلْتُ رَبِّيْ وَاَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ اٰمِيْنٌ ۱۲۰ اَوْعَجِبْتُمْ اَنْ جَاءَكُمْ

جا احڪام پهچايان ته توهان جو پروردگار جو خير خواه آهيان. ۱۲۰ ۽ ڇا توهان کي هن تي حيرت ٿي جو

ذِكْرٌ مِّنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِّنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَاذْكُرُوْا

توهان وٽ توهان جي رب جي طرفان هڪ نصيحت آئي توهان ماڻهڪ مرد جي مٿس توهان کي ڏيکاري ۽ ياد ڪريو

اِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْۢ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَّاٰذْكُرْ فِي الْخَلْقِ

جڏهن ان توهان کي قوم نوح جي جانشين ڪيو ۱۲۱ ۽ توهان جي جسم جي ڦيلا ۽ کي وڌايائين ۱۲۲

منزل ۲

هي ان جو ڪيڏو نه وڌو و احسان آهي! ۱۲۳ ۽ تمام گهڻي قوت ۽ قدر ۾ ڏيکيه عنايت ڪيائين.

بَصَّطَةً ۖ فَادْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٤٩﴾ قَالُوا

يُوءِ اللَّهُ جِوَن نَعْمَتِن يَادْكِرُون ۱۲۰ مَن توهان ڪامياب ٿيو ۰ چوڻ لڳا

اَجْتَنَّا لِنُعْبَدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا ۱

چاتون انشارت ان ڪري آيو آهين ۱۲۱ اڃا اها ڪا الله جي عبادت ڪيون ۽ جن جي ۱۲۲ اڃا اها ڏاڏو ڀوجا ڪندا هئا

فَاتَّبَعْنَا بِمَا تَعُدُّنَا اِنْ كُنْتُمْ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ ۱۰۰ قَالَ قَدْ وَقَعَ

انهن کي چڱي ڏيکيو آهي ۱۲۱ انشارت جنهن جو تون وعدو ڏئي رهيو آهين جيڪڏهن سچو آهين ۰ چيائين ۱۲۲ ضرور ۰

عَلَيْكُمْ مِّن رَّبِّكُمْ رَجَسٌ وَغَضَبٌ ۖ اتَّخَذْتُمْ لَوْنِي فِيْ اَسْمَاءِ

توهان تي توهان جي رب جو عذاب ۽ قهر پيو ۱۲۲ چاهون سان خالي انهن نالن جي جهڳڙو ۽ ڪري رهيا

سَيِّئُوهَا اَنْتُمْ وَاَبَاؤُكُمْ ۖ مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطٰنٍ ۱۰

آهيو جيڪي توهان ۽ توهان جي اباڻ ڏاڏن ڪريا ۱۲۱ جنهن جي واسطي الله ڪو دليل نه لاڻو آهي

فَانْتَظِرُوا اِنِّيْ مَعَكُمْ مِّنَ الْمُنْتَظَرِيْنَ ۱۰۰ فَالْحَيٰٓيَةُ وَالَّذِيْنَ

پوءِ انتظار ڪريو ۱۲۱ مان به توهان سان گڏ رستو ٽڪيان ٿو ۰ پوءِ اسان ان کي نجات ڏئي ۱۲۲ ۽ ان سان

مَعًا بِرَحْمَةٍ مِّنَّا وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِيْنَ كَذَّبُوا بِآيٰتِنَا وَمَا كَانُوْا

جيڪي گڏ هئا پنهنجي خاص رحمت سان ۱۲۱ ۽ جيڪي اسان جون آيتون ڪوڙيون سمجهندا هئا ۱۲۲ انهن اسان پاڙ پئي

مُؤْمِنِيْنَ ۱۰۰ وَالِى شُرُوْدَآخَاهُمْ صٰلِحًا ۖ قَالَ يٰٓقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ

چڱي ۽ اهي ايمان آڻڻ وارا هئا ۰ ۱۲۱ مون پڻ ان جي برادري مان اسلام کي مڙيسو چيائين اهي منهنجي قوم الله جي عبادت ڪريو

مَا لَكُمْ مِّنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُ ۖ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ ۖ هٰذِهِ

ان کان سواءِ توهان جو ڪو معبود نه آهي بيشڪ توهان وٽ توهان جي طرفان ۱۲۱ روشن دليل آيو ۱۲۲ هي

نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ اٰيَةٌ ۖ فَذُرُوْهَا تَاْكُلْ فِيْ اَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوْهَا

الله جي ڏاڍي آهي توهان جي اسان تي پوڻ ان کي ڇڏيو ۱۲۱ الله جي زمين ميرڪاڻي ۽ ان کي تڪليف نه پهچايو ۱۲۲

بِسُوٓءِ فَيَاْخُذْكُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ۱۰۰ وَادْكُرُوا اِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَآءَ

جو توهان تي درد ناک عذاب ايندو ۰ ۽ ياد ڪريو جڏهن توهان کي ۱۲۱ عادي جاءِ تي

مِّنْ بَعْدِ عَادٍ ۖ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْاَرْضِ ۖ تَتَخَذُوْنَ مِنْ سَهْلِهَا

ويهار يائين ۽ ملڪ ۾ جڳهه ڏني جو نرم زمين ۾ ماڙيون ٺاهيو ۱۲۱ تا ۱۲۲

منزل ۲

۱۲۰ ۽ اهڙي منع ۾ ايمان آڻيو ۽ عبادتون ۽ عبادتون پوريون ڪري ان جي احسان جي شڪر گذاري ڪريو ۱۲۱ يعني حضرت هود عليه السلام پنهنجي قوم جي پوڻ جي عبادت گاهه کان الڳ هڪ اڪيلائي ۾ ڀاري مقام مڪه عبادت گاهه هون جڏهن وٽس وڃي ايندو هو ته پوءِ قوم وٽ اچي انهن کي ڀڏايندو هو ۱۲۱ ۱۲۲ ۱۲۳ ۱۲۴ ۱۲۵ ۱۲۶ ۱۲۷ ۱۲۸ ۱۲۹ ۱۳۰ ۱۳۱ ۱۳۲ ۱۳۳ ۱۳۴ ۱۳۵ ۱۳۶ ۱۳۷ ۱۳۸ ۱۳۹ ۱۴۰ ۱۴۱ ۱۴۲ ۱۴۳ ۱۴۴ ۱۴۵ ۱۴۶ ۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹ ۱۵۰ ۱۵۱ ۱۵۲ ۱۵۳ ۱۵۴ ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷ ۱۵۸ ۱۵۹ ۱۶۰ ۱۶۱ ۱۶۲ ۱۶۳ ۱۶۴ ۱۶۵ ۱۶۶ ۱۶۷ ۱۶۸ ۱۶۹ ۱۷۰ ۱۷۱ ۱۷۲ ۱۷۳ ۱۷۴ ۱۷۵ ۱۷۶ ۱۷۷ ۱۷۸ ۱۷۹ ۱۸۰ ۱۸۱ ۱۸۲ ۱۸۳ ۱۸۴ ۱۸۵ ۱۸۶ ۱۸۷ ۱۸۸ ۱۸۹ ۱۹۰ ۱۹۱ ۱۹۲ ۱۹۳ ۱۹۴ ۱۹۵ ۱۹۶ ۱۹۷ ۱۹۸ ۱۹۹ ۲۰۰ ۲۰۱ ۲۰۲ ۲۰۳ ۲۰۴ ۲۰۵ ۲۰۶ ۲۰۷ ۲۰۸ ۲۰۹ ۲۱۰ ۲۱۱ ۲۱۲ ۲۱۳ ۲۱۴ ۲۱۵ ۲۱۶ ۲۱۷ ۲۱۸ ۲۱۹ ۲۲۰ ۲۲۱ ۲۲۲ ۲۲۳ ۲۲۴ ۲۲۵ ۲۲۶ ۲۲۷ ۲۲۸ ۲۲۹ ۲۳۰ ۲۳۱ ۲۳۲ ۲۳۳ ۲۳۴ ۲۳۵ ۲۳۶ ۲۳۷ ۲۳۸ ۲۳۹ ۲۴۰ ۲۴۱ ۲۴۲ ۲۴۳ ۲۴۴ ۲۴۵ ۲۴۶ ۲۴۷ ۲۴۸ ۲۴۹ ۲۵۰ ۲۵۱ ۲۵۲ ۲۵۳ ۲۵۴ ۲۵۵ ۲۵۶ ۲۵۷ ۲۵۸ ۲۵۹ ۲۶۰ ۲۶۱ ۲۶۲ ۲۶۳ ۲۶۴ ۲۶۵ ۲۶۶ ۲۶۷ ۲۶۸ ۲۶۹ ۲۷۰ ۲۷۱ ۲۷۲ ۲۷۳ ۲۷۴ ۲۷۵ ۲۷۶ ۲۷۷ ۲۷۸ ۲۷۹ ۲۸۰ ۲۸۱ ۲۸۲ ۲۸۳ ۲۸۴ ۲۸۵ ۲۸۶ ۲۸۷ ۲۸۸ ۲۸۹ ۲۹۰ ۲۹۱ ۲۹۲ ۲۹۳ ۲۹۴ ۲۹۵ ۲۹۶ ۲۹۷ ۲۹۸ ۲۹۹ ۳۰۰ ۳۰۱ ۳۰۲ ۳۰۳ ۳۰۴ ۳۰۵ ۳۰۶ ۳۰۷ ۳۰۸ ۳۰۹ ۳۱۰ ۳۱۱ ۳۱۲ ۳۱۳ ۳۱۴ ۳۱۵ ۳۱۶ ۳۱۷ ۳۱۸ ۳۱۹ ۳۲۰ ۳۲۱ ۳۲۲ ۳۲۳ ۳۲۴ ۳۲۵ ۳۲۶ ۳۲۷ ۳۲۸ ۳۲۹ ۳۳۰ ۳۳۱ ۳۳۲ ۳۳۳ ۳۳۴ ۳۳۵ ۳۳۶ ۳۳۷ ۳۳۸ ۳۳۹ ۳۴۰ ۳۴۱ ۳۴۲ ۳۴۳ ۳۴۴ ۳۴۵ ۳۴۶ ۳۴۷ ۳۴۸ ۳۴۹ ۳۵۰ ۳۵۱ ۳۵۲ ۳۵۳ ۳۵۴ ۳۵۵ ۳۵۶ ۳۵۷ ۳۵۸ ۳۵۹ ۳۶۰ ۳۶۱ ۳۶۲ ۳۶۳ ۳۶۴ ۳۶۵ ۳۶۶ ۳۶۷ ۳۶۸ ۳۶۹ ۳۷۰ ۳۷۱ ۳۷۲ ۳۷۳ ۳۷۴ ۳۷۵ ۳۷۶ ۳۷۷ ۳۷۸ ۳۷۹ ۳۸۰ ۳۸۱ ۳۸۲ ۳۸۳ ۳۸۴ ۳۸۵ ۳۸۶ ۳۸۷ ۳۸۸ ۳۸۹ ۳۹۰ ۳۹۱ ۳۹۲ ۳۹۳ ۳۹۴ ۳۹۵ ۳۹۶ ۳۹۷ ۳۹۸ ۳۹۹ ۴۰۰ ۴۰۱ ۴۰۲ ۴۰۳ ۴۰۴ ۴۰۵ ۴۰۶ ۴۰۷ ۴۰۸ ۴۰۹ ۴۱۰ ۴۱۱ ۴۱۲ ۴۱۳ ۴۱۴ ۴۱۵ ۴۱۶ ۴۱۷ ۴۱۸ ۴۱۹ ۴۲۰ ۴۲۱ ۴۲۲ ۴۲۳ ۴۲۴ ۴۲۵ ۴۲۶ ۴۲۷ ۴۲۸ ۴۲۹ ۴۳۰ ۴۳۱ ۴۳۲ ۴۳۳ ۴۳۴ ۴۳۵ ۴۳۶ ۴۳۷ ۴۳۸ ۴۳۹ ۴۴۰ ۴۴۱ ۴۴۲ ۴۴۳ ۴۴۴ ۴۴۵ ۴۴۶ ۴۴۷ ۴۴۸ ۴۴۹ ۴۵۰ ۴۵۱ ۴۵۲ ۴۵۳ ۴۵۴ ۴۵۵ ۴۵۶ ۴۵۷ ۴۵۸ ۴۵۹ ۴۶۰ ۴۶۱ ۴۶۲ ۴۶۳ ۴۶۴ ۴۶۵ ۴۶۶ ۴۶۷ ۴۶۸ ۴۶۹ ۴۷۰ ۴۷۱ ۴۷۲ ۴۷۳ ۴۷۴ ۴۷۵ ۴۷۶ ۴۷۷ ۴۷۸ ۴۷۹ ۴۸۰ ۴۸۱ ۴۸۲ ۴۸۳ ۴۸۴ ۴۸۵ ۴۸۶ ۴۸۷ ۴۸۸ ۴۸۹ ۴۹۰ ۴۹۱ ۴۹۲ ۴۹۳ ۴۹۴ ۴۹۵ ۴۹۶ ۴۹۷ ۴۹۸ ۴۹۹ ۵۰۰ ۵۰۱ ۵۰۲ ۵۰۳ ۵۰۴ ۵۰۵ ۵۰۶ ۵۰۷ ۵۰۸ ۵۰۹ ۵۱۰ ۵۱۱ ۵۱۲ ۵۱۳ ۵۱۴ ۵۱۵ ۵۱۶ ۵۱۷ ۵۱۸ ۵۱۹ ۵۲۰ ۵۲۱ ۵۲۲ ۵۲۳ ۵۲۴ ۵۲۵ ۵۲۶ ۵۲۷ ۵۲۸ ۵۲۹ ۵۳۰ ۵۳۱ ۵۳۲ ۵۳۳ ۵۳۴ ۵۳۵ ۵۳۶ ۵۳۷ ۵۳۸ ۵۳۹ ۵۴۰ ۵۴۱ ۵۴۲ ۵۴۳ ۵۴۴ ۵۴۵ ۵۴۶ ۵۴۷ ۵۴۸ ۵۴۹ ۵۵۰ ۵۵۱ ۵۵۲ ۵۵۳ ۵۵۴ ۵۵۵ ۵۵۶ ۵۵۷ ۵۵۸ ۵۵۹ ۵۶۰ ۵۶۱ ۵۶۲ ۵۶۳ ۵۶۴ ۵۶۵ ۵۶۶ ۵۶۷ ۵۶۸ ۵۶۹ ۵۷۰ ۵۷۱ ۵۷۲ ۵۷۳ ۵۷۴ ۵۷۵ ۵۷۶ ۵۷۷ ۵۷۸ ۵۷۹ ۵۸۰ ۵۸۱ ۵۸۲ ۵۸۳ ۵۸۴ ۵۸۵ ۵۸۶ ۵۸۷ ۵۸۸ ۵۸۹ ۵۹۰ ۵۹۱ ۵۹۲ ۵۹۳ ۵۹۴ ۵۹۵ ۵۹۶ ۵۹۷ ۵۹۸ ۵۹۹ ۶۰۰ ۶۰۱ ۶۰۲ ۶۰۳ ۶۰۴ ۶۰۵ ۶۰۶ ۶۰۷ ۶۰۸ ۶۰۹ ۶۱۰ ۶۱۱ ۶۱۲ ۶۱۳ ۶۱۴ ۶۱۵ ۶۱۶ ۶۱۷ ۶۱۸ ۶۱۹ ۶۲۰ ۶۲۱ ۶۲۲ ۶۲۳ ۶۲۴ ۶۲۵ ۶۲۶ ۶۲۷ ۶۲۸ ۶۲۹ ۶۳۰ ۶۳۱ ۶۳۲ ۶۳۳ ۶۳۴ ۶۳۵ ۶۳۶ ۶۳۷ ۶۳۸ ۶۳۹ ۶۴۰ ۶۴۱ ۶۴۲ ۶۴۳ ۶۴۴ ۶۴۵ ۶۴۶ ۶۴۷ ۶۴۸ ۶۴۹ ۶۵۰ ۶۵۱ ۶۵۲ ۶۵۳ ۶۵۴ ۶۵۵ ۶۵۶ ۶۵۷ ۶۵۸ ۶۵۹ ۶۶۰ ۶۶۱ ۶۶۲ ۶۶۳ ۶۶۴ ۶۶۵ ۶۶۶ ۶۶۷ ۶۶۸ ۶۶۹ ۶۷۰ ۶۷۱ ۶۷۲ ۶۷۳ ۶۷۴ ۶۷۵ ۶۷۶ ۶۷۷ ۶۷۸ ۶۷۹ ۶۸۰ ۶۸۱ ۶۸۲ ۶۸۳ ۶۸۴ ۶۸۵ ۶۸۶ ۶۸۷ ۶۸۸ ۶۸۹ ۶۹۰ ۶۹۱ ۶۹۲ ۶۹۳ ۶۹۴ ۶۹۵ ۶۹۶ ۶۹۷ ۶۹۸ ۶۹۹ ۷۰۰ ۷۰۱ ۷۰۲ ۷۰۳ ۷۰۴ ۷۰۵ ۷۰۶ ۷۰۷ ۷۰۸ ۷۰۹ ۷۱۰ ۷۱۱ ۷۱۲ ۷۱۳ ۷۱۴ ۷۱۵ ۷۱۶ ۷۱۷ ۷۱۸ ۷۱۹ ۷۲۰ ۷۲۱ ۷۲۲ ۷۲۳ ۷۲۴ ۷۲۵ ۷۲۶ ۷۲۷ ۷۲۸ ۷۲۹ ۷۳۰ ۷۳۱ ۷۳۲ ۷۳۳ ۷۳۴ ۷۳۵ ۷۳۶ ۷۳۷ ۷۳۸ ۷۳۹ ۷۴۰ ۷۴۱ ۷۴۲ ۷۴۳ ۷۴۴ ۷۴۵ ۷۴۶ ۷۴۷ ۷۴۸ ۷۴۹ ۷۵۰ ۷۵۱ ۷۵۲ ۷۵۳ ۷۵۴ ۷۵۵ ۷۵۶ ۷۵۷ ۷۵۸ ۷۵۹ ۷۶۰ ۷۶۱ ۷۶۲ ۷۶۳ ۷۶۴ ۷۶۵ ۷۶۶ ۷۶۷ ۷۶۸ ۷۶۹ ۷۷۰ ۷۷۱ ۷۷۲ ۷۷۳ ۷۷۴ ۷۷۵ ۷۷۶ ۷۷۷ ۷۷۸ ۷۷۹ ۷۸۰ ۷۸۱ ۷۸۲ ۷۸۳ ۷۸۴ ۷۸۵ ۷۸۶ ۷۸۷ ۷۸۸ ۷۸۹ ۷۹۰ ۷۹۱ ۷۹۲ ۷۹۳ ۷۹۴ ۷۹۵ ۷۹۶ ۷۹۷ ۷۹۸ ۷۹۹ ۸۰۰ ۸۰۱ ۸۰۲ ۸۰۳ ۸۰۴ ۸۰۵ ۸۰۶ ۸۰۷ ۸۰۸ ۸۰۹ ۸۱۰ ۸۱۱ ۸۱۲ ۸۱۳ ۸۱۴ ۸۱۵ ۸۱۶ ۸۱۷ ۸۱۸ ۸۱۹ ۸۲۰ ۸۲۱ ۸۲۲ ۸۲۳ ۸۲۴ ۸۲۵ ۸۲۶ ۸۲۷ ۸۲۸ ۸۲۹ ۸۳۰ ۸۳۱ ۸۳۲ ۸۳۳ ۸۳۴ ۸۳۵ ۸۳۶ ۸۳۷ ۸۳۸ ۸۳۹ ۸۴۰ ۸۴۱ ۸۴۲ ۸۴۳ ۸۴۴ ۸۴۵ ۸۴۶ ۸۴۷ ۸۴۸ ۸۴۹ ۸۵۰ ۸۵۱ ۸۵۲ ۸۵۳ ۸۵۴ ۸۵۵ ۸۵۶ ۸۵۷ ۸۵۸ ۸۵۹ ۸۶۰ ۸۶۱ ۸۶۲ ۸۶۳ ۸۶۴ ۸۶۵ ۸۶۶ ۸۶۷ ۸۶۸ ۸۶۹ ۸۷۰ ۸۷۱ ۸۷۲ ۸۷۳ ۸۷۴ ۸۷۵ ۸۷۶ ۸۷۷ ۸۷۸ ۸۷۹ ۸۸۰ ۸۸۱ ۸۸۲ ۸۸۳ ۸۸۴ ۸۸۵ ۸۸۶ ۸۸۷ ۸۸۸ ۸۸۹ ۸۹۰ ۸۹۱ ۸۹۲ ۸۹۳ ۸۹۴ ۸۹۵ ۸۹۶ ۸۹۷ ۸۹۸ ۸۹۹ ۹۰۰ ۹۰۱ ۹۰۲ ۹۰۳ ۹۰۴ ۹۰۵ ۹۰۶ ۹۰۷ ۹۰۸ ۹۰۹ ۹۱۰ ۹۱۱ ۹۱۲ ۹۱۳ ۹۱۴ ۹۱۵ ۹۱۶ ۹۱۷ ۹۱۸ ۹۱۹ ۹۲۰ ۹۲۱ ۹۲۲ ۹۲۳ ۹۲۴ ۹۲۵ ۹۲۶ ۹۲۷ ۹۲۸ ۹۲۹ ۹۳۰ ۹۳۱ ۹۳۲ ۹۳۳ ۹۳۴ ۹۳۵ ۹۳۶ ۹۳۷ ۹۳۸ ۹۳۹ ۹۴۰ ۹۴۱ ۹۴۲ ۹۴۳ ۹۴۴ ۹۴۵ ۹۴۶ ۹۴۷ ۹۴۸ ۹۴۹ ۹۵۰ ۹۵۱ ۹۵۲ ۹۵۳ ۹۵۴ ۹۵۵ ۹۵۶ ۹۵۷ ۹۵۸ ۹۵۹ ۹۶۰ ۹۶۱ ۹۶۲ ۹۶۳ ۹۶۴ ۹۶۵ ۹۶۶ ۹۶۷ ۹۶۸ ۹۶۹ ۹۷۰ ۹۷۱ ۹۷۲ ۹۷۳ ۹۷۴ ۹۷۵ ۹۷۶ ۹۷۷ ۹۷۸ ۹۷۹ ۹۸۰ ۹۸۱ ۹۸۲ ۹۸۳ ۹۸۴ ۹۸۵ ۹۸۶ ۹۸۷ ۹۸۸ ۹۸۹ ۹۹۰ ۹۹۱ ۹۹۲ ۹۹۳ ۹۹۴ ۹۹۵ ۹۹۶ ۹۹۷ ۹۹۸ ۹۹۹ ۱۰۰۰ ۱۰۰۱ ۱۰۰۲ ۱۰۰۳ ۱۰۰۴ ۱۰۰۵ ۱۰۰۶ ۱۰۰۷ ۱۰۰۸ ۱۰۰۹ ۱۰۱۰ ۱۰۱۱ ۱۰۱۲ ۱۰۱۳ ۱۰۱۴ ۱۰۱۵ ۱۰۱۶ ۱۰۱۷ ۱۰۱۸ ۱۰۱۹ ۱۰۲۰ ۱۰۲۱ ۱۰۲۲ ۱۰۲۳ ۱۰۲۴ ۱۰۲۵ ۱۰۲۶ ۱۰۲۷ ۱۰۲۸ ۱۰۲۹ ۱۰۳۰ ۱۰۳۱ ۱۰۳۲ ۱۰۳۳ ۱۰۳۴ ۱۰۳۵ ۱۰۳۶ ۱۰۳۷ ۱۰۳۸ ۱۰۳۹ ۱۰۴۰ ۱۰۴۱ ۱۰۴۲ ۱۰۴۳ ۱۰۴۴ ۱۰۴۵ ۱۰۴۶ ۱۰۴۷ ۱۰۴۸ ۱۰۴۹ ۱۰۵۰ ۱۰۵۱ ۱۰۵۲ ۱۰۵۳ ۱۰۵۴ ۱۰۵۵ ۱۰۵۶ ۱۰۵۷ ۱۰۵۸ ۱۰۵۹ ۱۰۶۰ ۱۰۶۱ ۱۰۶۲ ۱۰۶۳ ۱۰۶۴ ۱۰۶۵ ۱۰۶۶ ۱۰۶۷ ۱۰۶۸ ۱۰۶۹ ۱۰۷۰ ۱۰۷۱ ۱۰۷۲ ۱۰۷۳ ۱۰۷۴ ۱۰۷۵ ۱۰۷۶ ۱۰۷۷ ۱۰۷۸ ۱۰۷۹ ۱۰۸۰ ۱۰۸۱ ۱۰۸۲ ۱۰۸۳ ۱۰۸۴ ۱۰۸۵ ۱۰۸۶ ۱۰۸۷ ۱۰۸۸ ۱۰۸۹ ۱۰۹۰ ۱۰۹۱ ۱۰۹۲ ۱۰۹۳ ۱۰۹۴ ۱۰۹۵ ۱۰۹۶ ۱۰۹۷ ۱۰۹۸ ۱۰۹۹ ۱۱۰۰ ۱۱۰۱ ۱۱۰۲ ۱۱۰۳ ۱۱۰۴ ۱۱۰۵ ۱۱۰۶ ۱۱۰۷ ۱۱۰۸ ۱۱۰۹ ۱۱۱۰ ۱۱۱۱ ۱۱۱۲ ۱۱۱۳ ۱۱۱۴ ۱۱۱۵ ۱۱۱۶ ۱۱۱۷ ۱۱۱۸ ۱۱۱۹ ۱۱۲۰ ۱۱۲۱ ۱۱۲۲ ۱۱۲۳ ۱۱۲۴ ۱۱۲۵ ۱۱۲۶ ۱۱۲۷ ۱۱۲۸ ۱۱۲۹ ۱۱۳۰ ۱۱۳۱ ۱۱۳۲ ۱۱۳۳ ۱۱۳۴ ۱۱۳۵ ۱۱۳۶ ۱۱۳۷ ۱۱۳۸ ۱۱۳۹ ۱۱۴۰ ۱۱۴۱ ۱۱۴۲ ۱۱۴۳ ۱۱۴۴ ۱۱۴۵ ۱۱۴۶ ۱۱۴۷ ۱۱۴۸ ۱۱۴۹ ۱۱۵۰ ۱۱۵۱ ۱۱۵۲ ۱۱۵۳ ۱۱۵۴ ۱۱۵۵ ۱۱۵۶ ۱۱۵۷ ۱۱۵۸ ۱۱۵۹ ۱۱۶۰ ۱۱۶۱ ۱۱۶۲ ۱۱۶۳ ۱۱۶۴ ۱۱۶۵ ۱۱۶۶ ۱۱۶۷ ۱۱۶۸ ۱۱۶۹ ۱۱۷۰ ۱۱۷۱ ۱۱۷۲ ۱۱۷۳ ۱۱۷۴ ۱۱۷۵ ۱۱۷۶ ۱۱۷۷ ۱۱۷۸ ۱۱۷۹ ۱۱۸۰ ۱۱۸۱ ۱۱۸۲ ۱۱۸۳ ۱۱۸۴ ۱۱۸۵ ۱۱۸۶ ۱۱۸۷ ۱۱۸۸ ۱۱۸۹ ۱۱۹۰ ۱۱۹۱ ۱۱۹۲ ۱۱۹۳ ۱۱۹۴ ۱۱۹۵ ۱۱۹۶ ۱۱۹۷ ۱۱۹۸ ۱۱۹۹ ۱۲۰۰ ۱۲۰۱ ۱۲۰۲ ۱۲۰۳ ۱۲۰۴ ۱۲۰۵ ۱۲۰۶ ۱۲۰۷ ۱۲۰۸ ۱۲۰۹ ۱۲۱۰ ۱۲۱۱ ۱۲۱۲ ۱۲۱۳ ۱۲۱۴ ۱۲۱۵ ۱۲۱۶ ۱۲۱۷ ۱۲۱۸ ۱۲۱۹ ۱۲۲۰ ۱۲۲۱ ۱۲۲۲ ۱۲۲۳ ۱۲۲۴ ۱۲۲۵ ۱۲۲۶ ۱۲۲۷ ۱۲۲۸ ۱۲۲۹ ۱۲۳۰ ۱۲۳۱ ۱۲۳۲ ۱۲۳۳ ۱۲۳۴ ۱۲۳۵ ۱۲۳۶ ۱۲۳۷ ۱۲۳۸ ۱۲۳۹ ۱۲۴۰ ۱۲۴۱ ۱۲۴۲ ۱۲۴۳ ۱۲۴۴ ۱۲۴۵ ۱۲۴۶ ۱۲۴۷ ۱۲۴۸ ۱۲۴۹ ۱۲۵۰ ۱۲۵۱ ۱۲۵۲ ۱۲۵۳ ۱۲۵۴ ۱۲۵۵ ۱۲۵۶ ۱۲۵۷ ۱۲۵۸ ۱۲۵۹ ۱۲۶۰ ۱۲۶۱ ۱۲۶۲ ۱۲۶۳ ۱۲۶۴ ۱۲۶۵ ۱۲۶۶ ۱۲۶۷ ۱۲۶۸ ۱۲۶۹ ۱۲۷۰ ۱۲۷۱ ۱۲۷۲ ۱۲۷۳ ۱۲۷۴ ۱۲۷۵ ۱۲۷۶ ۱۲۷۷ ۱۲۷۸ ۱۲۷۹ ۱۲۸۰ ۱۲۸۱ ۱۲۸۲ ۱۲۸۳ ۱۲۸۴ ۱۲۸۵ ۱۲۸۶ ۱۲۸۷ ۱۲۸۸ ۱۲۸۹ ۱۲۹۰ ۱۲۹۱ ۱۲۹۲ ۱۲۹۳ ۱۲۹۴ ۱۲۹۵ ۱۲۹۶ ۱۲۹۷ ۱۲۹۸ ۱۲۹۹ ۱۳۰۰ ۱۳۰۱ ۱۳۰۲ ۱۳۰۳ ۱۳۰۴ ۱۳۰۵ ۱۳۰۶ ۱۳۰۷ ۱۳۰۸ ۱۳۰۹ ۱۳۱۰ ۱۳۱۱ ۱۳۱۲ ۱۳۱۳ ۱۳۱۴ ۱۳۱۵ ۱۳۱۶ ۱۳۱۷ ۱۳۱۸ ۱۳۱۹ ۱۳۲۰ ۱۳۲۱ ۱۳۲۲ ۱۳۲۳ ۱۳۲۴ ۱۳۲۵ ۱۳۲۶ ۱۳۲۷ ۱۳۲۸ ۱۳۲۹ ۱۳۳۰ ۱۳۳۱ ۱۳۳۲ ۱۳۳۳ ۱۳۳۴ ۱۳۳۵ ۱۳۳۶ ۱۳۳۷ ۱۳۳۸ ۱۳۳۹ ۱۳۴۰ ۱۳۴۱ ۱۳۴۲ ۱۳۴۳ ۱۳۴۴ ۱۳۴۵ ۱۳۴۶ ۱۳۴۷ ۱۳۴۸ ۱۳۴۹ ۱۳۵۰ ۱۳۵۱ ۱۳۵۲ ۱۳۵۳ ۱۳۵۴ ۱۳۵۵ ۱۳۵۶ ۱۳۵۷ ۱۳۵۸ ۱۳۵۹ ۱۳۶۰ ۱۳۶۱ ۱۳۶۲ ۱۳۶۳ ۱۳۶۴ ۱۳۶۵ ۱۳۶۶ ۱۳۶۷ ۱۳۶۸ ۱۳۶۹ ۱۳۷۰ ۱۳۷۱ ۱۳۷۲ ۱۳۷۳ ۱۳۷۴ ۱۳۷۵ ۱۳۷۶ ۱۳۷۷ ۱۳۷۸ ۱۳۷۹ ۱۳۸۰ ۱۳۸۱ ۱۳۸۲ ۱۳۸۳ ۱۳۸۴ ۱۳۸۵ ۱۳۸۶ ۱۳۸۷ ۱۳۸۸ ۱۳۸۹ ۱۳۹۰ ۱۳۹۱ ۱۳۹۲ ۱۳۹۳ ۱۳۹۴ ۱۳۹۵ ۱۳۹۶ ۱۳۹۷ ۱۳۹۸ ۱۳۹۹ ۱۴۰۰ ۱۴۰۱ ۱۴۰۲ ۱۴۰۳ ۱۴۰۴ ۱۴۰۵ ۱۴۰۶ ۱۴۰۷ ۱۴۰۸ ۱۴۰۹ ۱۴۱۰ ۱۴۱۱ ۱۴۱۲ ۱۴۱۳ ۱۴۱۴ ۱۴۱۵ ۱۴۱۶ ۱۴۱۷ ۱۴۱۸ ۱۴۱۹ ۱۴۲۰ ۱۴۲۱ ۱۴۲۲ ۱۴۲۳ ۱۴۲۴ ۱۴۲۵ ۱

حجر جي زمين ۾ رهندا هئا. ۱۳۷ متعني نبوت جي سچائي تي. ۱۳۸ جنهن جو بيان هي آهي ته. ۱۳۹ جيڪا دڪنهن جي پيئي ۾ رهي نه ڪنهن جي بيت ۾ نه ڪنهن نرمان پيدا ٿي نه مادي مان نه حمل ۾ رهي دان جي پيدائش درجي بدرجي ڪمال کي پهتي بلڪ معمول جي خلاف اهڙا جبل جي هڪ پٿر مان هڪدم پيدا ٿي. ان جي اهڙا پيدائش معجزو آهي. پوءِ اها هڪ ڌيئهن پاڻي پيئي ٿي ۽ سمورو نمود جو قبيلو هڪ ڌيئهن ۾ معجزو آهي ته هڪ ڌيئهن ان جو ڪردار وٺي ويندو هو ته اهو ايترو ٿيندو هو جو سموري قبيلي کي پورو ٿي ويندو هو ۽ پاڻي جي قائم مقام ٿي ويندو هو. هي به معجزو ۽ سمورا وحشي ۽ جانورن جي واري جي ڌيئهن پاڻي پيئي کان پري رهندا هئا هي به معجزو. ايترا معجزا حضرت صالح عليه السلام جي نبوت جي سچائي لاءِ زبردست حجتون آهن. ۱۴۰ نه ماريو نه هڪ ڪيلو جيڪڏهن ائين ڪيو ته اهو ئي نتيجو نڪرندو. ۱۴۱ اهي نمود جي قوم ۱۴۲ گري جي موسم ۾ ٻار وڪڙڻ جي لاءِ. ۱۴۳ سري جي موسم جي لاءِ. ۱۴۴ ان جو شڪر بجا آيو. ۱۴۵ ان جي دين کي قبول ڪريو ٿا ۽ ان جي رسالت کي مڃيو ٿا. ۱۴۶ نمود جي قوم. ۱۴۷ اهو عذاب. ۱۴۸ جڏهن انهن سرڪشي ڪئي. نقل ٿيل آهي ته انهن ماڻهن اربع جي ڌيئهن ڏاڍي جون ڪچيون ڪپريون ۽ نه حضرت صالح عليه السلام فرمايو. توهان هن کان پوءِ ٿي ڌيئهن زنده رهندؤ. پهرئين ڌيئهن توهان سڀني جا منهن ٽڪا ٿي ويندا. ٻئي ڌيئهن ڳاڙها ٿين ڪارا ۽ چوٽين ڌيئهن عذاب ايندو. اهڙي طرح ائين ئي ٿيو ۽ ٽيڙ جي ڌيئهن ٻيپهري جي ويجهو آسمان کان هڪ هولناڪ آواز آيو. جنهن انهن ماڻهن جون دليون ڦاٽي پيون ۽ سمورا هلاڪ ٿي ويا. ۱۴۹ جيڪو حضرت ابراهيم عليه السلام جو ڀائي ٿيو آهي. کيس سدوم وارن جي طرف موڪليو ويو. جڏهن سندس ڇاچي حضرت ابراهيم عليه السلام شام جي طرف هجرت ڪئي ته پوءِ حضرت ابراهيم عليه السلام فلسطين جي ملڪ ۾ نزول فرمايو ۽ حضرت لوط عليه السلام اردن ۾ آيو. الله تعاليٰ کيس سدوم وارن جي طرف مبعوث ڪيو. پاڻ انهن ماڻهن کي سڄي دين جي دعوت ڏيندو هو ۽ ٻري فعل کان روڪندو هو. جيئن ته آيت شريف ۾ رد ڪراجي ٿو. ۱۵۰ يعني انهن سان بدعلي ڪيوتو. ۱۵۱ جو حلال کي ڇڏي حرام ۾ مبتلا ٿيو ۽ اهڙي خليفت

فَصَوِّرُوا تَحْتُونَ الْجِبَالِ يَوْمَ تَذُكَّرُوا ۝۱۳۷ ۱۳۷ پوءِ الله جون نعمتون ياد ڪريو ۱۳۸ ۽ زمين ۾ فساد ۾ ڄاڻيندا نه ڦرو. ان قوم جي وڌائي وارن **قَوْمَ الَّذِينَ اسْتَضَعُّوا لَبَنَ أَمْنٍ مِنْهُمْ أَعْلَمُونَ ۝۱۳۹** ۱۳۹ توهان ڄاڻو ٿا **أَنْ صَلَحًا فُرْسَلٌ قِنْ رَبِّهِ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ ۝۱۴۰** ۱۴۰ توهان ڄاڻو ٿا انهن جي نبوت جي سچائي لاءِ زبردست حجتون آهن. **قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنْتُمْ بِهِ كَفَرُونَ ۝۱۴۱** ۱۴۱ انهن جي نبوت جي سچائي لاءِ زبردست حجتون آهن. **وَقَالُوا نَحْنُ الْبَارِئُونَ ۝۱۴۲** ۱۴۲ انهن جي نبوت جي سچائي لاءِ زبردست حجتون آهن. **وَقَالُوا نَحْنُ الْبَارِئُونَ ۝۱۴۳** ۱۴۳ انهن جي نبوت جي سچائي لاءِ زبردست حجتون آهن. **وَقَالُوا نَحْنُ الْبَارِئُونَ ۝۱۴۴** ۱۴۴ انهن جي نبوت جي سچائي لاءِ زبردست حجتون آهن. **وَقَالُوا نَحْنُ الْبَارِئُونَ ۝۱۴۵** ۱۴۵ انهن جي نبوت جي سچائي لاءِ زبردست حجتون آهن. **وَقَالُوا نَحْنُ الْبَارِئُونَ ۝۱۴۶** ۱۴۶ انهن جي نبوت جي سچائي لاءِ زبردست حجتون آهن. **وَقَالُوا نَحْنُ الْبَارِئُونَ ۝۱۴۷** ۱۴۷ انهن جي نبوت جي سچائي لاءِ زبردست حجتون آهن. **وَقَالُوا نَحْنُ الْبَارِئُونَ ۝۱۴۸** ۱۴۸ انهن جي نبوت جي سچائي لاءِ زبردست حجتون آهن. **وَقَالُوا نَحْنُ الْبَارِئُونَ ۝۱۴۹** ۱۴۹ انهن جي نبوت جي سچائي لاءِ زبردست حجتون آهن. **وَقَالُوا نَحْنُ الْبَارِئُونَ ۝۱۵۰** ۱۵۰ انهن جي نبوت جي سچائي لاءِ زبردست حجتون آهن. **وَقَالُوا نَحْنُ الْبَارِئُونَ ۝۱۵۱** ۱۵۱ انهن جي نبوت جي سچائي لاءِ زبردست حجتون آهن.

منزل ۲

فعل جو ارتڪاب ڪيو. انسان کي نسل جي بقاء ۽ دنيا جي آبادي جي لاءِ شهوت ڏي ورتي آهي ۽ مردن شهوت جي جاءِ ۽ نسل جي جاءِ بنايون ويون آهن تان هن مان معروف طريقي سان شريعت جي اجازت جي موافق اولاد حاصل ڪئي وڃي. جڏهن مردن، عورتن کي ڇڏي سندن ڪم مردن مان وٺي گهريو ته پوءِ حد کان لنگهي ويا ۽ انهن ان وقت جي صحيح ڪي ختم ڪري ڇڏيو جو ته مرد کي ڇڏي ٿو ۽ ڏهارجي ٿو ته پوءِ ان سان مشغول ٿيڻ شيطانيت کان سواءِ ٻيو ڇا آهي؟ سيرت ۽ تاريخ دان عالمن جو بيان آهي ته قوم لوط جا ڳوٺ سرسبز ۽ سهڻا هئا ۽ اتي اناج ۽ ميوا گهڻائي سان پيدا ٿيندا هئا. زمين جو ٻوٽو ٿڪرو ان جهڙو هو. ان ڪري جاڏهون ڪاڏهون جا ماڻهو اتي ايندا هئا ۽ انهن کي پریشان ڪندا هئا. اهڙي وقت ۾ ابليس لغتي هڪ پوتر جي صورت ۾ ظاهر ٿيو ۽ انهن کي چوڻ لڳو ته جيڪڏهن توهان مهبان جي انهي گهڻائي کان چوٽڪا روگهه وٺا ته پوءِ جڏهن اهي ماڻهو اچن ته انهن سان بدفالي ڪريو. اهڙي طرح اهو پڇڙو فعل انهن شيطان لعين کان سکيو ۽ انهن ۾ رائج ٿيو.

